

Семинар „Европейският регламент за наследяване (Регламент 650/2012)“ 27.01.2017, Милано, Италия

Нотариус Поелина Тихова

Кратка информация за проведения семинар в Милано на тема „Европейският регламент за наследяване“

На 27.01.2017 год. в град Милано, Италия, беше организирано мероприятие на тема „Европейският регламент за наследяване (Регламент 650/2012)“ от нотариатите на Хърватска, Малта, Франция и Италия. Покана за участие беше отправена до българския нотариат, като определен лектор от България от Съвета на нотариусите беше Лиляна Тинкова.

Координатори на мероприятиято: г-н Пауло Паскуале - нотариус от Италия и президент на CNUЕ, и г-н Джовани Лота - нотариус от Италия.

По темата разработки представиха: г-н Паул Пизани - нотариус от Малта; г-н Дан Андрей Попеску - нотариус от Румъния; г-н Давид Боландже от Франция; г-н Антонио Капело - нотариус от Рим, Италия; г-н Дарио Рестуча - нотариус от Италия; г-жа Лиляна Тинкова-нотариус от България; г-н Карл Доулинг - адвокат от Ирландия, и ТЕНА ХОСКО - професор от Хърватска.

На 16.08.2012 год. влезе в сила Регламент № 650/2012 на ЕС относно международните наследявания, които се прилагат спрямо наследства открити на и

след 17.08.2015 год. Регламентът е достъпен на интернет адрес: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32012R0650>, като наръчник за обяснение на регламента за нотариуси има на https://www.notary-chamber.org/files/CNU010_Succession_Brochure_A5_BG_v3.pdf.

Регламентът създава правила във връзка с нарастващото движение на хора и се отнася за лица с интереси поне в две държави - както в ЕС, така и извън него. Отнася се за случаи, когато има наследяване с чуждестранен елемент. Регламентът има за цел да регулира отношения от момента на откриване на наследство с международен елемент до тяхното окончателно уреждане, включително разпределение и управление на имущество. С регламента се въвежда унифицираното европейско удостоверение за наследство (ЕУН), което се признава автоматично във всички държави-членки на ЕС. В България ЕУН се издава въз основа на постоянен адрес на починалия, ако такъв липсва - по последния му адрес в страната, а при липса на адрес в страната искането се представя пред Софийския районен съд - чл. 627, ал. 1 от ГПК. Компетентен орган за издаване на удостоверението е съдът или друг орган съгласно националното право (чл.64 от регламента).

Подробна тема във връзка с европейско удостоверение за наследство беше

развита и представена на перфектен английски език от българския нотариус Лиляна Тинкова.

В една от изнесените лекции бяха разяснени основните принципи, на които се базира Регламент № 650/2012, приложното му поле, терминологичните определения, посочени в чл.3 от регламента. В същия текст са описани случаите, в които не се прилага регламентът, като например: случаите, уреждащи семейните отношения, съпругеската общност; дееспособността; въпросите свързани с изчезването, отсъствието или предполагаемата смърт на физическо лице; задълженията за издръжка. В приложното поле на регламента не влизат дарения, застрахователни договори, пенсионни вземания, въпросите, уреждащи права по търговския закон.

Следва да се отбележи, че използването на европейското удостоверение за наследство не е задължително и не измества съответното удостоверение за наследници издадено от отделни държави-членки. В случай че такова удостоверение бъде издадено обаче, то има директни правни последици в рамките на целия ЕС, като за това не се изисква специална процедура. Неговата цел по-специално е да улесни наследници, заветници с преки наследствени права и изпълнители на завещания или управители на наследствено имущество в доказването на техните права в която и да е държава-членка.

Развита бе и темата за приложимото право по обичайното местопребиване на починалия към момента на смъртта му (чл.21 от регламента). Българският

закон например урежда наследяването на движими вещи по правото на държавата, в която наследодателят е имал обичайно местопребиване към момента на неговата смърт, както е уредено и в регламента.

Интересна тема представи Карл Доулинг относно някои аспекти, свързани със страните извън Европейския регламент. Самият той, автор на учебник по Ирландско наследствено право, обясни (поради различието на европейското право от това на Ирландия и Англия) как нотариусите от европейската правна система могат да се ориентират в ирландско-английската система по повод наследяването. Ирландия, както и Великобритания и Дания са използвали възможността да се откажат от включването си в Регламент 650 и по отношение на техните правни системи същият няма за момента правно действие. Карл Доулинг представи мотивите на Ирландия да не се присъедини към Регламент №650/2012, позовавайки се на традиционни извънконтинентални принципи и практики.

Партньорите от проект „Европа за нотариуси - Нотариуси за Европа“ (съоснован от Европейската комисия) имат за цел да информират европейските нотариуси относно новите правила, въведени с Регламент 650/2012г., като за това ще се проведат семинари и срещи.

Бяха представени по всички теми множество примери за случаи с международен елемент, като например тези, които са посочени в практическия наръчник за нотариуси по Регламент № 650/2012г. (публикуван е в интернет).

Нотариус Лиляна Тинкова

ЕВРОПЕЙСКО УДОСТОВЕРЕНИЕ ЗА НАСЛЕДСТВО

С разпоредбите на глава VI от Регламент (ЕС) № 650/2012 се създава един нов институт на правото на ЕС, наречен европейско удостоверение за наследство (ЕУН). Негово приложно поле са наследяванията с международен елемент в ЕС (аргумент от т.66, изр. първо от преамбюла на регламента). Той намира приложение по отношение на наследствата, открити от 17.08.2015 г. нататък (аргумент от чл. 83, § 1 и чл. 84, § 2 от регламента).

С оглед на специфичната си юридическа природа и правно действие в общосъюзен мащаб ЕУН представлява новост не само за общностното право, но и за националните законодателства на много от държавите членки (Франция, Белгия, Италия, Австрия и др.), включително за нашата правна система.

Европейското удостоверение за наследство (ЕУН) представлява унифициран по форма и реквизити официален писмен свидетелстващ документ по образец, предназначен да удостоверява *erga omnes* и с еднаква юридическа сила в рамките на целия ЕС правното качество и правата на наследниците и заветниците, включително дяловете им от наследствената маса, правомощията на изпълнителя на завещанието или на управителя на наследството (ако такива са били назначени в конкретния случай), както и други правнозначими обстоятелства по чл. 68 от регламента, свързани с наследявания с международен елемент. Въвеждането на ЕУН е предназначено

да създаде преди всичко доказателствени облекчения в полза на наследниците по закон и по завещание, заветниците, изпълнителите на завещание и управителите на наследство при упражняване на техните правомощия на територията на друга държава членка (например по местонахождението на отделни активи от наследствената маса), без да е необходимо да предприемат допълнителни правни действия по признаване на юридическата сила на документа в държавата членка, в която той се представя и където е предназначен да произведе правното си действие. Този извод произтича от тълкуването на разпоредбите на чл. 74 във връзка с чл. 62, § 1 от регламента, както и на точки 67, 69 и 71 от неговия преамбюл. Същите изключват каквито и да било изисквания относно легализация, снабдяване с апостил или изпълнение на други формални условия във връзка с проявление на международната юридическа сила на ЕУН, щом същото е издадено в съответствие с разпоредбите на регламента. Това е съществено практическо облекчение на лицата, които се ползват от правните последици на ЕУН.

Съгласно правилата на чл. 63, ал. 1 от регламента ЕУН е предназначено да се използва от наследници по закон и по завещание, от заветници въз основа на преки завещателни разпореждания (*legatum per vindicationem*), както и от изпълнители на завещания или управители на наследствената маса, които следва да докажат своето правно качество или да упражнят правомощията си на територията на друга държава членка, различна от държавата, чийто компетентен орган е издал ЕУН. В

обхвата на доказването с помощта на ЕУН попадат няколко изчерпателно изброени в разпоредбата на чл. 63, § 2 групи правнозначими обстоятелства и права, а именно:

- правното положение и правата на всеки посочен в удостоверението наследник или заветник и съответните им дялове от наследствената маса;
- отредените на всеки от наследниците или заветниците определени имуществени права (актив), които са част от наследствената маса;
- ограниченията на правата на наследника (наследниците), респективно заветниците, съгласно приложимото към наследяването право и/или съгласно извършените от наследодателя разпореждания в случай на смърт;
- правомощията на посочените в удостоверението лица, които са назначени като изпълнители на завещанието или като управители на наследството.

Целта, която се преследва с въвеждането на ЕУН, е да се обслужва по-бързо и облекчено откъм формални изисквания упражняване на правата, произтичащи от наследяване с международен елемент в ЕС. Идеята на новата уредба е в рамките на предмета си на удостоверяване ЕУН да се ползва с еднакво легитимационно действие, доказателствена сила и обществено доверие на територията на целия ЕС (аргумент от т. 71 от преамбюла и чл. 69 от регламента). Именно с оглед осигуряване на този правен ефект в общосъюзен мащаб въвеждането на ЕУН, неговите функции, компетентността по издаването му, кръгът на легитимираните да искат издаването му лица, редът за издаването му, неговото съдържание, правни последици, поправка, обжалване и спиране на действието му са уредени с норми на

регламент по чл. 288, ал.2 ДФЕС, който е източник на правни норми на вторичното общностно право с общо приложение, задължителен е в своята цялост и се прилага пряко във всички държави членки.

Институтът на ЕУН може да бъде разглеждан като едно от средствата на общностното право, предназначени да отстранят пречките пред свободното движение на лица чрез улесняване на доказването и упражняването на правата им в областта на наследяването с трансгранични последици (аргумент от т.7, изр. първо от преамбюла на регламента).

С оглед на специфичните си цели и на принципа за субсидиарност по чл. 5, § 1 от Договора за ЕС (ДЕС) ЕУН може да бъде квалифицирано като доказателствено средство с оптативен характер, тъй като използването му не е юридически задължително и няма за предназначение да измести удостоверенията за наследници, издавани в съответствие с вътрешното право на държавите членки (аргумент от чл. 62, § 2 и §3 от регламента). Този извод следва по несъмнен начин и от разпоредбата на т.67, изречение последно от преамбюла, според която ЕУН не заменя националните писмени документи, които се използват за сходни цели в държавите членки. Казаното се отнася за всякакви хипотези на наследяване - със или без международен елемент. Практическите ползи от „наднационалното“ ЕУН се проявяват най-вече в случаите, при които части от наследствената маса се намират на територията на две или повече държави членки. В този случай снабдяването на правоимащите лица с ЕУН спестява нуждата от издаване на „национални“ удостоверения за наследство във всяка

от държавите по местонахождение на отделните активи от наследствената маса. Ако заявител (молител) има само местопребиваване в държава членка, различна от държавата, в която се намира цялата наследствена маса, снабдяването с ЕУН не носи на практика никакви предимства, тъй като липсват обективни условия за проявление на международната му доказателствена сила. В тези случаи би било достатъчно снабдяването на правоимащото лице с „национално“ удостоверение за наследство според законодателството на държавата членка, на чиято територия се намира цялото имущество на наследодателя. Но и в такива хипотези издаденото по реда на глава VI от регламента ЕУН поражда предвидената в чл. 69 доказателствена сила и обществено доверие на територията на държавата по местоиздаването му (аргумент от чл. 62, § 3, изр. второ от регламента).

Без съмнение сърцевината в общностната уредба на нововъведеното с глава VI от Регламент (ЕС) № 650/2012 г. европейско удостоверение за наследство (ЕУН) и неговото практическо значение за гражданския оборот в ЕС са съсредоточени във функциите на това удостоверение. Разпоредбите на чл. 69 от регламента му придават уеднаквено в общосъюзен мащаб правно действие, изразяващо се в неговата доказателствена и легитимационна функция, както и в общественото доверие, което то поражда. Чрез тях се проявяват юридическите последици на ЕУН, които не са обусловени от изпълнението на каквито и да било допълнителни изисквания и производства по вътрешните правопорядъци на държавите членки с цел признаване на юридическата му сила (аргумент от чл.

69, § 1 от регламента). Доказателствената функция на ЕУН е уредена в разпоредбите на чл. 69, § 2 от регламента. Тя произтича от удостоверителната същност на ЕУН, което обективира официалното изявление за знание на компетентния орган на държава членка относно засвидетелстваните в него правни качества и правомощия на наследниците, заветниците по преки завети (от типа *legatum per vindicationem*), управителите на наследство и изпълнителите на завещание (ако такива са били назначени в конкретния случай), както и другите правнозначими обстоятелства, попадащи в предмета на регулиране на регламента. Особено е, че това удостоверяване се извършва не въз основа на непосредствените възприятия на органа за осъществяване на юридическите факти, от които произтичат удостоверените обстоятелства, правни качества и правомощия, а въз основа на писмени доказателствени средства, т.е. на съставени за съответните обстоятелства документи, които се представят от молителя в производството (аргумент от чл. 66, § 1-3) или се изискват служебно от издаващия орган от компетентните органи на други държави членки (аргумент от чл. 66, § 5 от регламента). Ако е необходимо с цел установяване на подлежащите на удостоверяване обстоятелства, издаващият ЕУН национален орган може да изслуша и всяко заинтересовано лице, изпълнител на завещание или управител на наследство (аргумент от чл. 66, § 4, изр. второ).

Доказателственото действие на ЕУН се изразява в неговата материална

доказателствена сила спрямо удостоверените в него правни качества на наследници, заветници, управител на наследство и изпълнител на завещание и правомощията, произтичащи от тези правни качества в рамките на предмета на удостоверяването. До опровергаване на съдържанието на ЕУН или до установяване на неговата неавтентичност по предвидения в *lex fori* ред се приема, че удостоверените в ЕУН правни качества и правомощия са възникнали, съответно, че удостоверените в него обстоятелства са настъпили. Доказателствената сила на ЕУН се проявява спрямо всички (*erga omnes*), но се отнася само до тези елементи от съдържанието му, които са уредени в регламента, т.е. проявява се само в предмета на регулиране на регламента. Този извод произтича от съображенията в т. 71, изр. трето от преамбюла на регламента, според които доказателствената сила на удостоверението не следва да се проявява по отношение на елементи, които не се уреждат в настоящия регламент, като например въпросите, свързани с установяване на произход или дали определено имуществено право е принадлежало на наследодателя към момента на откриване на наследството. Доказателствената сила на ЕУН се опира на установените в чл. 69, § 2 от регламента две оборими законни презумпции, а именно презумпцията за вярност на ЕУН и презумпцията за пълнота на съдържанието му. По общностното право презумпцията за вярност на ЕУН се извлича чрез тълкуването на разпоредбата на чл. 69, § 2, изр. първо от регламента, според която се предполага, че

удостоверението отразява точно елементите, установени в съответствие с приложимото към наследяването право или в съответствие с друго право, приложимо към специфични елементи. На свой ред презумпцията за пълнота на ЕУН се изразява в предположението, че лицето, посочено в удостоверението като наследник, заветник, изпълнител на завещанието или управител на наследството, има до доказване на противното удостовереното правно положение и правомощията, посочени в документа, без да съществуват други условия или ограничения в тези правомощия, извън изрично изброените в съдържанието на удостоверението (аргумент от чл. 69, § 2, изр. второ от регламента). Презумпциите за вярност и пълнота на съдържанието на ЕУН са оборими. Оборването им е подчинено на правилата на *lex fori*. Оборването на презумпциите по чл. 69, § 2 от регламента може да стане с всички допустими според *lex fori* доказателствени средства. Доказателствената сила на ЕУН отпада, когато се установи, че удостоверените обстоятелства, права и правни качества не са възникнали. Легитимационната функция на ЕУН е уредена в разпоредбата на чл. 69, § 5 от регламента. Тъй като ЕУН удостоверява спрямо всички (*erga omnes*) и с еднаква юридическа сила в рамките на целия ЕС правното качество и правата на наследниците и заветниците, включително дяловете им от наследствената маса, както и правомощията на изпълнителя на завещанието или на управителя на наследство, всяко от посочените в ЕУН лица с означеното правно качество и права може чрез представяне на

заверен препис от удостоверението по чл. 70 от регламента да установи пред съответния регистърен орган на държава членка правото си да иска вписване, отбелязване или заличаване на подлежащо на вписване обстоятелство в регистъра.

На трето място, правното действие на ЕУН се проявява в общественото доверие, което то поражда в рамките на целия ЕС (аргумент от чл. 69, § 3 и §4 от регламента). От гледна точка на сигурността на гражданския оборот това е най-важното материалноправно действие на ЕУН, а за национални правопорядъци като нашия, италианския и други, които не привързват такива юридически последици към националното си удостоверение за наследници, то е предмет на още по-голям интерес, най-вече като се има предвид възможността на необходимите наследници да постигнат по съдебен ред, с действие *ex tunc*, намаляване или отмяна на извършени от наследодателя завещания и дарения с цел възстановяване на накърнената им запазена част от наследството (аргумент от чл. 30 и сл. от ЗН) и по такъв начин да предизвикат изменение в удостоверените с ЕУН съществени елементи на наследственото правопримемство (кръг на призованите към наследяване наследници и заветници и размери на наследствените им дялове).

Общественото доверие в ЕУН се проявява при два типа правни действия, чиито правни белези са очертани в разпоредбите на чл. 69, § 3 и §4 от регламента. Първото от тях се изразява в плащания или изпълнение на задължения за предаване на вещи към

масата на наследството от страна на трети добросъвестни лица - длъжници на наследодателя, извършени на лице, което е посочено в ЕУН като овластено да приема такива плащания в качеството си на наследник, заветник, управител на наследство или изпълнител на завещание. Според разпоредбата на чл. 69, § 3 от регламента се счита, че всяко лице, което въз основа на удостовереното в ЕУН извършва плащания или предава имущество на лице, посочено в удостоверението като овластено да приема плащания или имущество, изпълнява надлежно, т.е. с присъщото на изпълнението погасително действие, освен ако знае, че съдържанието на удостоверението е невярно или незнанието му за тази невярност се дължи на груба небрежност. Второто проявление на общественото доверие в ЕУН е свързано с извършване на сделки на разпореждане с права от наследствената маса от страна на лице, посочено в удостоверението като овластено да извършва такива разпоредителни действия. Според чл. 69, § 4 от регламента, ако лице, посочено в удостоверението като овластено да се разпорежда с наследствено имущество, извърши действия на разпореждания с такова имущество в полза на друго лице, приема се, че приобретателят, ако действа въз основа на данните в удостоверението, е извършил сделка с лице, овластено да се разпорежда с това имущество, освен ако знае, че съдържанието на удостоверението е невярно или незнанието му за тази невярност се дължи на груба небрежност.

Тълкуването на тези разпоредби показва, че общественото доверие в ЕУН се изразява в това, че третите добросъвестни лица, доверили се на това, което е удостоверено в ЕУН, могат да се позовават на удостоверението и да претендират като настъпили правните последици от плащания, направени от тях на лица, легитимирани се като правоимащи с ЕУН, респективно от разпоредителни сделки, извършени от такива лица с права от наследството, даже и тези лица в действителност да не притежават качеството на наследници или заветници, и оттук да не са овластени да извършват такива правни действия с присъщите им правоогасителни, респективно правопораждащи или правопрехвърлителни последици. Третите добросъвестни лица могат да претендират техните правоотношения с лицето, вписано в ЕУН като наследник, заветник, изпълнител на завещанине или управител на наследство, да се уреждат така, сякаш то е притежавало това правно качество и произтичащите от него правомощия при получаване на плащането на наследствения дълг или при извършване на разпоредителното действие с право от състава на наследствената маса. В този смисъл ЕУН създава правна привидност за съществуването на правните качества наследник, заветник, изпълнител на завещание или управител на наследство и на произтичащите от тях правомощия. На тази привидност могат да се позовават обаче само третите добросъвестни лица. Регламентът изхожда от един по-строг, завишен по изисквания стандарт („мащаб“) за добросъвестност. Добросъвестността и в двете хипотези по чл. 69, § 3 и §4 от

регламента означава третото лице да не знае или според обстоятелствата да не е могло да знае, че удостовереното в ЕУН правно качество, респективно правомощия на лицето, на което е изпълнило или от което е придобило право от наследствената маса, не съществуват в действителност, т.е. да не знае и да не е могло да узнае, че удостовереното не отговаря на действителното материалноправно положение. Очевидно, простото незнание у третото лице не е достатъчно. Необходимо е това незнание да не се дължи на груба небрежност. Казаното означава, че от значение е дали третото лице е разполагало според обстоятелствата с възможност да узнае действителното правно положение и е направило всякакви допълнителни, достъпни нему проверки относно правата на контрахента си. Ако третото лице се е задоволило само с това да се довери на ЕУН, не може да се приеме, че то е добросъвестно по смисъла на чл. 69, § 3 и §4 от регламента.

Отчитайки правното естество и действието на ЕУН, европейският законодател урежда издаването му като производство, в което молителят търси съдействие на имуществени права и правомощия, възникнали в резултат от смъртта на наследодателя, а не иска защита за свои накърнени граждански субективни права. С оглед на това следва да се приеме, че сме изправени пред проява на доброволна юрисдикция (*iurisdictio voluntaria*) От външна страна ЕУН носи белезите на един охранителен акт, тъй като по идея е предназначено да породи изгодни за молителя правни последици, без те да съставляват същевременно неблагоприятно

засягане на чужда правна сфера. Производството по издаване на ЕУН е по характера си охранително. Според нормите на регламента то има характер на едностранно и безспорно (неконтрадикторно) производство, което се развива само с участието на заявителя и на компетентния орган, без насрещна страна (ответник), тъй като липсва друго лице, чиято правна сфера ЕУН да засяга.

Като държи сметка за наличието на международен елемент в наследяванията, попадащи в приложното поле на регламента, европейският законодател определя с императивни норми международната компетентност за издаване на ЕУН, воден от идеята за постигане на възможно по-пълно съответствие между *lex fori* и приложимото към наследяването право (*lex successionis*). С оглед на това правомощията по издаване на ЕУН са възложени на органа на държавата членка, чиито съдилища са компетентни съгласно разпоредбите на чл. 4, 7, 10 или 11 от регламента (аргумент от чл. 64 от регламента). Систематичното тълкуване на тези разпоредби дава основание да се приеме, че като общо правило издаването на ЕУН се възлага на националните органи на държавата членка по обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му, чиито съдилища разполагат с обща компетентност да се произнасят по въпроси, свързани с наследяването на имуществото на починалия като цяло. Съображението е, че според общата норма на чл. 21, § 1 от регламента, ако в него не е предвидено нещо друго, приложимото право по въпросите, свързани с наследяването

като цяло, е правото на държавата по обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му (*lex ultimate habitationis*). В случаите, при които наследодателят се е възползвал от възможността по чл. 22 от регламента да избере приложимото право към наследяването на имуществото му в неговата цялост, компетентен да издаде ЕУН е органът на държавата членка, чието право е било избрано като приложимо от наследодателя (*lex voluntatis*).

В хипотезите, при които обичайното местопребиваване на наследодателя към момента на смъртта му се е намирало в трета държава, т.е. извън ЕС, с правомощията по издаване на ЕУН разполага компетентният орган на държавата членка по местонахождение на активите от наследственото имущество (*lex rei sitae*), доколкото наследодателят е бил гражданин на тази държава към момента на смъртта си или, ако липсва тази предпоставка, е имал в нея предишното си обичайно местопребиваване, при условие че към момента на подаване на заявлението за издаване на ЕУН не са изтекли повече от 5 години от момента на промяната на това обичайно местопребиваване.

Най-сетне, при предпоставките на *forum necessatis*, т.е. когато съдът на нито една държава членка не е компетентен съгласно разпоредбите на регламента и не може в рамките на разумното да се образува и проведе такова производство в трета държава, правомощието за издаване на ЕУН се възлага на компетентния орган на тази държава членка, с чиито съдебни органи случаят е свързан в достатъчна степен (аргумент от чл. 64 във връзка с чл. 11 от регламента). Нормата е относително

определена (*ius aequum*) и изисква във всеки отделен случай да се извърши конкретна преценка за степента на свързаност на наследяването с юрисдикцията на съответната държава членка.

Европейският законодател предоставя на държавите членки възможността да определят самостоятелно на кой техен национален орган да е подведомствено производството по издаване на ЕУН (аргумент от т. 70, изр. първо от преамбюла). Единственото императивно поставено условие е това да е съдебен орган по смисъла на легалната дефиниция на чл. 2, § 2 или друг орган, който съгласно националното право на съответната държава е компетентен да разглежда въпроси в областта на наследяването (аргумент от чл. 64 от регламента). С цел да съобрази многообразието от институционни модели, възприети в различните държави членки, общностното понятие за „съд“ по смисъла на регламента е редактирано възможно най-широко и обхваща всеки съдебен орган и всички други органи и специалисти с юридическа правоспособност, притежаващи компетентност в областта на наследяването, които упражняват съдебни функции или действат под контрола на съдебен орган, при условие че тези други органи предоставят гаранции за своята безпристрастност и за правото на всички страни да бъдат изслушвани и при условие че решенията, които постановяват съгласно правото на държавата, която ги е овластила, могат да бъдат обжалвани пред съдебен орган или да бъдат преразглеждани от такъв орган, както и да имат равностойна юридическа сила и

действие на решение на съдебен орган по същия въпрос.

Разпоредбата на чл. 65, § 1 от регламента закрепва диспозитивното начало при образуване на производството по издаване на ЕУН и в този смисъл не налага отклонения от общото правило на чл. 531, ал. 1 от ГПК. Но според общностното право легитимирани да искат издаване на ЕУН са само лица, имащи правните качества наследници, заветници по преки завети, управители на наследство и изпълнители на завещание (аргумент от чл. 65, § 1 във връзка с чл. 63, § 1 от регламента). Заявлението следва да има съдържанието, предписано в разпоредбите на чл. 65, § 3, и да бъде придружено от съответни писмени доказателства в оригинал или заверен препис. За улеснение заявителят може да използва формуляра за заявление, одобрен в съответствие с процедурата по консултиране, посочена в разпоредбата на чл. 81, § 2 от регламента.

Европейският законодател предоставя на държавите членки възможността да определят по националното си законодателство дали издаващият ЕУН орган има правомощията да привлича други компетентни органи в процеса на издаването на акта - например нотариални или други органи, компетентни да приемат писмени декларации в присъствието на свидетел вместо клетвени декларации (вж. т. 70 от преамбюла във връзка с чл. 66, § 3 от регламента).

Разпоредбата на чл. 66, § 4 от регламента, посветена на разглеждането на заявлението за издаване на ЕУН, възлага на издаващия орган процесуалното задължение да

предприеме всички необходими мерки за уведомяване на правоимащите по наследяването лица относно постъпването на заявлението за издаване на ЕУН. Целта е да им се даде възможност да заявят правата си с оглед постигане на процесуална икономия и гарантиране на верността на удостоверяването.

Поради несъстезателния и безспорен характер на производството по издаване на ЕУН предявяването на иск относно спорните материални права, произтичащи от наследяването, би могло да се осъществи само в отделно, самостоятелно исково производство (аргумент от чл. 537, ал. 2, 3 от ГПК), но доколкото разпоредбата на чл. 66, § 4, изр. второ от регламента предвижда процесуалната възможност за изслушване на всяко заинтересовано лице в хода на самото производство по издаване на ЕУН, да се информира за евентуално наличие на правен спор относно всички или отделни елементи от предмета на удостоверяването и оттук - на основание чл. 67, § 1, изр. трето, предложение първо от регламента, да откаже издаването на исканото ЕУН. Заинтересовани лица в производството по издаване на ЕУН са лицата, които черпят имуществени права или правомощия на управител на наследство или изпълнител на завещание от смъртта на наследодателя, респективно лицата, чиито гражданскоправни отношения с молителя зависят от обстоятелствата - предмет на удостоверяване с ЕУН.

След като обстоятелствата, подлежащи на удостоверяване, бъдат установени в съответствие с приложимото към наследяването право, съдът издава незабавно ЕУН със съдържанието по чл.

68 от регламента и при използване на формуляра по Приложение V към Регламент за изпълнение (ЕС) № 1329/2014 на Комисията от 09.12.2014 г. за изготвяне на формулярите, посочени в Регламент (ЕС) № 650/2012 (аргумент от чл. 627е, ал. 2 от ГПК). Оригиналът на ЕУН се пази от издаващия орган, а на заявителя, както и на всяко лице с правен интерес, се издават заверени преписи от него (аргумент от чл. 70, § 1 от регламента). Преписите имат същата юридическа сила както оригинала, но действието им е ограничено в рамките на 6-месечен срок, след изтичането на който то може да бъде продължено от издаващия орган на държавата членка за нов срок по искане на правоимащо лице или може да бъде поискано издаването на нов препис (аргумент от чл. 70, § 3 от регламента).

Само по изключение при наличие на основателни причини общностното право допуска органът, издал ЕУН, да определи по-дълъг срок на действие на заверените преписи на ЕУН (аргумент от чл. 70, параграф 3, изр. 2 от регламента). Общностното право предвижда две основания за отказ от издаване на ЕУН: Ако е налице оспорване на правнозначимите обстоятелства, правни качества и правомощия, подлежащи на удостоверяване в това производство, или ако съдържанието на удостоверието би противоречало на съдебно решение относно всички или някои от елементите, попадащи в предмета на удостоверяването (чл. 67, параграф 2 от регламента). Наличието на някои от тези два правопрепятстващи юридически факта е въздигнато от европейския законодател в юридическа пречка за издаване на ЕУН.

С оглед на първото основание без значение е дали правният спор е възникнал преди или след образуването на производството по издаване на ЕУН. В тези случаи наличието на исков процес относно правоотношение, което е условие за издаване на исканото удостоверение или което е предмет на удостоверяване с този акт, е пречка за развитие на производството по издаване на ЕУН. Но даже и да липсва исков процес относно правоотношение с преюдициално значение за ЕУН или предмет на удостоверяване в съдържанието му, производството по издаване на това удостоверение следва да бъде спряно, ако трето лице се противопостави на издаването му, тъй като оспорва правоотношение, което е условие или предмет на исканото ЕУН. Възникналият гражданскоправен спор пречатства по нататъшното развитие на производството по издаване на ЕУН. Ако последното бъде спряно, Районният съд следва да даде на молителя едномесечен срок да предяви срещу това трето лице иск, с който да установи съществуването на правото, респективно правоотношението. Ако в този срок искът не бъде предявен, производството по издаване на ЕУН, следва да бъде прекратено (аргумент от чл. 536, ал.1, т.2 от ГПК).

С оглед на втората хипотеза по чл. 67 параграф 2 от регламента Районният съд в производството по издаване на ЕУН ще е длъжен да вземе предвид силата на пресъдено нещо по спора относно правоотношението, което е условие или предмет на удостоверяване с ЕУН. В охранителните производства съдът е длъжен да зачете силата на пресъдено нещо в границите и при условията на чл. 298 от ГПК - субективно

и обективно тъждество между предмета и страните в исковия процес, приключило с влязлото в сила решение и предмета и адресатите на охранителния акт.

Тъй като се касае за решение, постановено в охранително производство, то не се ползва със сила на пресъдено нещо, независимо от това дали с него е издадено исканото ЕУН, или издаването на същото е отказано. Отхвърлянето на молбата за издаване на охранителен акт с влязло в сила решение не пречатства повторното подаване на заявление за издаване на същия охранителен акт от същия молител (аргумент от чл. 538, ал. 3 от ГПК).

Разпоредбата на чл. 71, параграф 2 от регламента овластява органа, издал ЕУН, по искане на всяко лице с правен интерес или служебно, когато това е допустимо според *lex fori*, да го измени или обезсили, ако се установи, че същото е с невярно съдържание. Технически грешки в удостоверението се отстраняват от издалия го орган служебно или по искане на заинтересовано лице (чл. 71, параграф 1 от регламента). Поправката, изменението или оттеглянето на ЕУН се съобщава на всички лица, които съгласно чл.70, параграф 1 са получили заверени преписи от него (чл.71, параграф 3) с цел да им се даде възможност да ги обжалват (аргумент от чл. 627 ж от ГПК, във връзка с чл.72, параграф 1, изр. 2 и 3 от регламента).

В отлика от принципа, че съдебното решение, с което се издава исканият охранителен акт, не подлежи на обжалване (аргумент от чл. 537, ал.1 от ГПК), разпоредбата на чл.72, параграф 1 от регламента налага държавите членки

да обезпечат по националните си законодателства възможност за всяко лице, което има право да иска издаване на ЕУН, съгласно чл. 63, параграф 1 във връзка с чл.65 параграф 1 от регламента, да обжалва решенията на издаващия орган по чл.67, при това не само тези, с които се отказва издаването на исканото ЕУН (вж чл.538 от ГПК), но и тези, с които се удовлетворява заявлението на молителя и се постановява издаване на исканото удостоверение. Според общностното право възможността за обжалване следва да бъде гарантирана и по отношение на решенията на издаващия орган по чл.71 относно поправка, изменение или оттегляне на ЕУН, както и на тези по чл.73 параграф 1, б. а, относно спиране действието на ЕУН до постановяване на решение за неговото изменение или оттегляне на основание чл. 71 от регламента.

Правото на обжалване в тази втора група хипотези е признато с норма на регламента в полза на всяко лице с правен интерес (аргумент от чл.72, параграф 1 изр.2 от регламента).

В интерес на сигурността на оборота разпоредбите на чл.73, параграф 1 от регламента допускат спиране на действието на издадено ЕУН в две

хипотези. На първо място, действието на ЕУН може да бъде спряно от издаващия орган по искане на всяко заинтересовано лице до разрешаване на въпроса за неговото изменение или оттегляне (обезсилване) в случаите по чл.71, параграф 2 от регламента. Второ, спиране на действието на издадено ЕУН може да бъде постановено по искане на всяко лице, имащо право да обжалва решение на издаващия орган съгласно разпоредбите на чл.72 от регламента. В този случай спирането се постановява от съдебния орган, компетентен в производството по обжалването, и има действие до приключването му с влязло в сила решение. В рамките на срока, за който действието на ЕУН е спряно, удостоверението и издадените от него заверени преписи не произвеждат правните последици по чл.69 от регламента, т.е нямат легитимационно действие, доказателствена сила и не се ползват с обществено доверие. Актът по спирането се съобщава от съответния орган на всички лица, които съгл. чл.70, параграф 1 от регламента са получили заверени преписи от ЕУН и в рамките на срока на спиране на действието на ЕУН, преписи от него не се издават (чл.73, параграф 2 от регламента).

Доц. д-р ДАН АНДРЕЙ ПОПЕСКУ, УНИВЕРСИТЕТ „БАБЕС-БОЛЯЙ”, КЛУЖ, РУМЪНИЯ

Инструментите за планиране на наследяването като законови инструменти на принципа на предсказуемостта при въпросите относно наследяването

- **Принципът на предсказуемостта**, който улеснява автора на наследяването с възможността да обмисли предварително, да планира сигурното и доверено прехвърляне както по отношение на приложимото към това прехвърляне право, така и наравно с това - органът, който ще има компетентността да го формализира.
- Предсказуемостта благоприятства **планирането на наследяването** и е пряко свързана със свободата на волята, която може да бъде практикувана по този въпрос. Освен това авторът на наследяването може - дори и преди прилагането на регламента (17 август 2015 г. - член 84 (2)) - да избере право, на което да се подчинява

неговото/нейното наследяване, ако документът, съдържащ клаузата „*electio iuris*”, отговаря на материалноправните и формалните условия съобразно предвиденото в глава III от регламента или - по целесъобразност - ако изборът „е действителен при прилагане на нормите на международното частно право, действали към момента на избора в държавата на обичайно местопребиваване на починалия(ата), или в която и да е от държавите, на които е бил(а) гражданин” (член 83, параграф 2)¹.

• Освен това, дори и ако завещателят не е действал и не е избрал приложимото за наследството му право, параграф 3, член 83 потвърждава като действително разпореждането *mortis causa*, извършено преди 17 август 2015 г., ако то отговаря на материалноправните и формалните условия, предвидени в глава III от регламента, или на онези, наложени от закона и определени вследствие на прилагането на разпореждания по международното частно право в сила към момента на извършване на разпореждането в държавата, на чиято територия е било обичайното местопребиваване на починалия, или - по целесъобразност - в

¹ Официалният английски текст на член 82(2) от регламента относно наследяването (Регламент 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г.) е цитиран в статията в леко изменен вид; тук е даден официалният български превод, публикуван в интернет на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX>

[%3A32012R0650](#), като са отразени измененията, направени от автора в оригиналния английски текст. Всички последващи цитати от регламента са съобразени с този официален превод на български език, освен когато е изрично указано друго – *бел. прев.*

която и да било от държавите, на които е бил гражданин, или онези, предвидени от органа на държавата членка, към която е отнесен въпросът за управлението на наследственото имущество (*lex fori*).

Инструменти за планиране на наследяването и ефикасност

- За да се улесни признаването на съдебните решения по въпросите на наследяването и свободното движение на удостоверения за наследство, предвид че за вещните права, прехвърлени чрез производства по наследяване, може да има различна регламентация в различните държави-членки, Регламентът на ЕС предвижда *адаптиране на вещните права* в съответствие със законодателните форми и критерии на държавата, на чиято територия се намират активите.
- Съгласно член 31 от регламента *„Когато дадено лице се позове на вещно право, което притежава съгласно приложимото към наследяването право, а правото на държавата членка, в която е извършено позоваването, не познава въпросното вещно право, това вещно право, ако е необходимо и доколкото е възможно, се адаптира към най-близкото равностойно вещно право съгласно законодателството на тази държава, като се вземат предвид целите и интересите, преследвани от конкретното вещно право, и свързаните с него последици.“*
- В Румъния районният съд (*Tribunalul/Landgericht*) е компетентен да извършва адаптиране на вещни права съгласно член 31 от ЕРН, дори и ако

производството по наследяване е нотариално (член I⁶- 1 от Извънредна наредба на правителството № 119/2006 относно някои мерки, необходими за въвеждането на регламенти на ЕС във вида, в който е изменена със Закон № 206/2016). Разбира се, тази законова възможност е съществена.

Техника за адаптиране на вещни права I.

- Адаптирането на вещни права е израз на *компаративен функционализъм* (съпоставително право) към намиране на някои еквиваленти между онова, което съгласно някои закони се счита за придобито, от една страна, и от друга - извънтериториалната ефикасност на признатите права.
- *Lex succesionis* е основата за придобиването, докато правото относно *rei sitae* е онова, което установява „битието“ на правата, формата и съдържанието на имуществените права. Разбира се, предвиденото допускане е онова, при което двата закона (законът за наследяването и законът за местонахождението на активите) не съвпадат. Иначе проблемът с адаптирането е очевидно безсмислен. Техниката на адаптиране обикновено не е лесна.
- В крайна сметка, изглежда, последната дума има законът на държавата на произход на активите.
- *Lex rei sitae* контролира правния режим на активите, намиращи се на негова територия, той е онзи, който „слага печат“, формализирайки правата, определяйки момента на придобиване

на правото на собственост или на други вещни права.

- Обаче отправната точка и наравно с това главният критерий за сближаване трябва да представляват волята „на онзи, който прехвърля“, „на онзи, който дава“ (завещателя).

- В степента, в която изпратеното право не може да пасне в „понятийния пъзел“ на държавата, на чиято територия се намират активите, се извършва адаптиране, което има за формална отправна точка *numerus clausus* („ограничения брой“), установен от правната система, принадлежаща на тази държава. Казано другояче, те ще изпитат равностойността на правото, което авторът на наследяването възнамерява да прехвърли, с отправната точка на *lex successionis*, съгласно понятийния формализъм, установен от действителната система, принадлежаща на държавата, на чиято територия се намират активите. Следователно пред нас има операция по квалифициране. Само че това квалифициране има вторичен характер и не влияе на разрешаването на съткновението на законите.

Техника за адаптиране на вещни права II.

- Така прехвърлянето чрез наследяване на дадено право, произтичащо от конвенция за владение през определен период (*time sharing*), квалифициращо се като **вещно** по естеството си съгласно *lex successionis* (напр. римското право, избрано от покойния римски гражданин), но за което правната система на

държавата на произход на недвижимото имущество (Австрия, Франция, Германия, Италия) не признава това естество. В този контекст може да се зададе следният въпрос: кой извършва това адаптиране? Съдът, комуто е предоставено правото да управлява наследствената маса съгласно нормите относно компетентността на регламента, или съдът по местонахождението на недвижимото имущество? Считаме, че това е задача за съда по наследяването, защото, от една страна, той разполага с неограничена компетентност, бидейки сезиран да разреши всички спорове, свързани с наследяването, независимо дали те са инцидентни по естеството си, или се появяват по-късно в хода на управлението на наследствената маса. От друга страна, според регламента съдебно решение, произнесено от компетентен съд от една държава членка, се признава във всички други държави членки и подлежи на принудително изпълнение. Следователно едно решение, което би било в разрез с принципите по спора на държавата, в която се намират недвижимите имоти, би довело до невъзможност за изпълнение в тази държава, противно на логиката и целта на регламента. Освен това съдилищата на държавата на произход на недвижимите имоти не могат да „изменят“ чуждестранното решение.

- Разбира се, съдилищата на държавата на произход на недвижимите имоти имат контрол върху адаптирането, извършено от чуждестранен съд, като разполагат с възможността да откажат признаване, ако чуждестранният документ или

съдебно решение нарушават тяхната вещноправна система.

Завещания

- Съгласно член 3.1 (d) ЕРН „разпореждания с имущество в случай на смърт” „означава завещание, съвместно завещание или договор за наследство”.
- три вида разпореждания *mortis causa*, администрирани съгласно ЕРН: завещания; съвместни завещания; договори за наследство.
- ЗАВЕЩАНИЯТА са едностранни актове, отразяващи частната автономност по въпроса относно наследяването, [с които] завещателят има възможност да реши предварително бъдещето на своите активи след смъртта си.
- Без да го допуска изрично, ЕРН признава частната автономност на завещателя (*принцип на волята на автора на наследяването*), разпространето на автономността на волята до въпрос, по който традиционно повечето национални законодателства или не биха могли да признаят възможността за каквато и да било инициатива относно избора на право за наследяването, или строго ограничават обхвата ѝ, като по този начин я правят практически незначителна.
- Този принцип приема, че починалият е не само създател и учредител на наследствената маса, но и наравно с това онзи, който обвързва и обединява всички „ползващи се от наследството

лица”, като им придава качеството на очакващи наследство наследници [expectant heirs]. Това е причината международният характер на наследяването да се преценява главно с оглед на автора му. Той/тя е човекът, който определя приложимото към наследството право, независимо дали това право произтича от последното му/й обичайно местопребиваване, или е избраното право. Също така с направения избор той/тя учредява предпоставката за установяване на международна компетентност. Всъщност общата норма по въпроса за компетентността е онази на последното обичайно местопребиваване на починалия (член 4). Но ако починалият е избрал за право на наследяването законодателството по гражданството си (или едно от гражданствата, които има), наследниците имат право да изберат компетентността на държавата на избраното право. Но без тази първа стъпка, без тази „помощ” наследниците, дори и с единодушно съгласие, няма да могат да променят общата компетентност по въпроса, установена с член 4 от регламента.

Съвместни завещания. I.

- ЕРН определя съвместното завещание като „завещателно разпореждане на две или повече лица в един акт” - член 3.1 (с).
- Завещателите излагат последната си воля независимо, но в един и същ документ.
- Румънският закон за наследяването забранява съвместните завещания, като посочва, че „две или повече лица не

могат да взимат решение с един и същ документ, едното в полза на другото или в полза на трето лице” (член 1036 NCC), а предвидената санкция е абсолютната нищожност на завещанието. Същата забрана [е предвидена във]: член 669 от Испанския граждански кодекс; член 589 от Италианския граждански кодекс от 1942 г.; член 968 от Френския граждански кодекс. Във Франция (както и в Румъния) тази забрана е тълкувана като касаеща единствено формата, а не съдържанието на акта както в Италия.

- Забраната на съвместното (съединеното²) завещание е обяснявана с императива да се поддържа едностранният характер на завещателния документ и следователно да се поддържа непроменено дискреционното право на отменяне, като завещанието се счита по същество за отменен акт. Следователно завещателят не може да се откаже от правото си да отмени своето завещание или да го промени впоследствие във всеки един момент.

- Нагласата на националните законодатели се различава в това отношение: докато някои законодателства забраняват съвместните завещания, други изрично ги допускат:

- Сключването на съвместни завещания е забранено във Франция (член 968 от Гражданския кодекс). Същевременно член 589 от Италианския граждански кодекс забранява такива завещания: „Non si pud fare testamento da due o piu persone nel medesimo atto, ne a vantaggio

di un terzo, ne con disposizione reciproca.” (s.n.); за подробности, вж. R. Triola, *Codice civile annotato con la giurisprudenza*, Terza edizione, Giuffrè Editore, Milano, 2003, стр. 385-386. Същата забрана се среща и в член 1717 от Гръцкия граждански кодекс (от 1940 г.), в член 968 от Белгийския граждански кодекс, член 372, алинея 2 от Албанския граждански кодекс, член 3618 от Аржентинския граждански кодекс. Последният предвижда: „Un testamento no puede ser hecho en el mismo acto, por dos 6 mas personas, sea en favor de un tercero, sea a titulo de disposicion reciproca y mutua.” (s.n.). В същия смисъл, вж. също и член 1630 от Бразилския граждански кодекс: „E proibido o testamento conjuntivo, seja simultaneo, reciproco ou correspectivo”, член 15 от българския Закон за наследството (от 18 януари 1949 г., изменян на няколко пъти); член 1003, алинея 2 от Чилийския граждански кодекс; член 669 от Испанския граждански кодекс: „No podran testar dos o mas personas mancomunadamente, o en un mismo instrumento, ya lo hagan en provecho reciproco, ya en beneficio de un tercero.” (s.n.). Също така член 733 от Испанския граждански кодекс предвижда съединените завещания да не се считат за действителни, ако са сключени от испански поданици в чужда държава, дори и ако се признават от законите на държавите, в които са съставени: „No sera valido en Espaha el testamento mancomunado, prohibido por el articulo 669, que los espaholes otorguen en pais extranjero, aunque lo autoricen las leyes de la Nacion donde se hubiese otorgado.” За

² „conjunctive” в оригинала – бел. прев.

да бъдем точни, трябва да подчертаем, че в Испания нямаме единно законодателство относно наследяването. В Испания, освен системата на наследяване на Гражданския кодекс, има още 6 местни системи на наследяване (*foral*), съответстващи на автономните области Каталония, Галисия, Арагон, Навара, Баския и Балеарските острови. В Арагон и Галисия съпрузите могат да се разпореждат *mortis causa* със съединеното завещание („*testamento mancomunado*“); по подобен начин съединеното завещание е разрешено в Навара („*testamento de hermandad*“) и в Баския - член 49-52 от Закон № 1 от 1 юли 1992 г. относно гражданското право „*foral*“ на Баския, с който то се разрешава между съпрузи. За подробности, вж. J. D. Gonzalez Campos in *European Succession Laws (Hayton ed.)*, второ издание, Jordans, Bristol, 2002, стр.443; Ferid/Firsching, *Internationales Erbrecht*, Band VI, C.H.Beck, 2003, стр. 1-434; S. T. Escamez in Lois Garb & Union Internationale du Notariat Latin (eds.), *International Succession*, Kluwer Law International, 2001- (Испания, стр. 33); Н.-Р. Schdmmer, D. Gebel, *Internationales Erbrecht Spanien*, C.H.Beck, МCinchen, 2003. Съединеното завещание е чуждо и на тунизийското законодателство относно наследяването, където - въпреки че не е изрично забранено (като не е споменато), заключението произтича от член 171 от Кодекса *Code de Statute Personnel* от 13.08.1956 г., който определя завещанието като „*l'acte*

par lequel une personne transfere a titre gratuit, pour le temps oil elle n'existera plus tout ou partie de ses biens, en pleine propriete ou en usufruit.“ (s.n.); освен това, член 177 от същия Кодекс предвижда отменяемост на завещанието. По подобен начин съединеното завещание е забранено и от § 975 от Японския граждански кодекс (*Mimpo*) от 21.06.1898 г., от член 704, алинея 2 от Гражданския кодекс на провинция Квебек, от член 968 от Гражданския кодекс на Люксембург, от член 977 от Нидерландския граждански кодекс, в Полша - от член 74 от Указа относно наследяването от 08.10.1946 г., и съответно - от член 942 от Полския граждански кодекс - който предвижда, че завещание може да включва единствено разпореждания на един завещател. Съединеното завещание е забранено и в Португалия - член 2179,1 от Португалския граждански кодекс, относно завещанието като едностранен и отменим акт (според FA Ferreira Pinto в *European Succession Laws (Hayton ed.)*, второ издание, Jordans, Bristol, 2002, стр. 412). Вж. също и член 2311 от Португалския граждански кодекс.

Съвместни завещания. II.

• Съвместните завещания са разрешени в Германия (§ 2265 din BGB - „*gemeinschaftliches Testament*“); в Австрия (§ 1248 ABGB); Малта (завещанието „*unica charta*“), Великобритания („*съвместно завещание*“³ „*взаимно завещание*“³, вж.,

³ „mutual will“ в оригинала; в официалния български текст на регламента и „joint will“, и „mutual will“ са дадени като „съвместно

завещание“; тук със „съвместно завещание“ се превежда „joint will“, за да се различи от „mutual will“, което е преведено с „взаимно завещание“

Ferid/Firsching..., Band III, GroRbritannien, р.67 и 127); Ирландия (където виждаме и „съвместното завещание”, и „взаимното завещание”), Израел (Ferid/Firsching..., Band III, Israel, стр. 55); Дания (§ 47 и § 48 от Закона за наследяването - закон № 215 от 31 май 1963 г. - в него се говори за отмяната на съединени завещания); Норвегия (§ 58 от Закона за наследяването, закон № 5 от 3 март 1972 г., който различава - що се отнася до възможността преживелият съпруг да отмени завещателните разпореждания относно разпределянето на наследството след смъртта и на двамата съпрузи - в зависимост от факта, че завещанието включва разпореждания в полза на законните наследници на преживелия или в полза на някои трети лица); Швеция (§ 7 от Закона за наследяването, закон № 637/1958 - който постановява, че едностранното отменяне или изменение на взаимното завещание води до загубване на правото на ползване от това завещание. В шведското право съединеното завещание ще може да се сключи от две или дори няколко лица заедно - Ferid/Firsching, *op. cit.*, Band V, (2003), Schweden Grdz. G 39). Специално становище по този въпрос демонстрира Гражданският кодекс на Коста Рика, който, въпреки че допуска съединени завещания, разрешава на всеки завещател независимо да отмени разпореждането *mortis causa*. В този смисъл [е] член 625 от Гражданския кодекс на Коста Рика: „*Cuando dos o mas personas testen en un mismo acto, cada*

una puede revocar independientemente sus disposiciones.”

- въпросът за допустимостта на съвместните завещания ще бъде предмет на законодателството, на което се подчиняват материалноправните условия за разпорежданията *mortis causa*, в зависимост от естеството им - членове 24 и 25 от регламента. Съвместните завещания, съдържащи реципрочни и независими институти (*gemeinschaftliche Testamente mit wechselbezüglichen Verfügungen*), недопускащи едностранно отменяне, докато е жив другият съпруг („взаимни завещания”/ „*gegenseitige Testamente*” - член 3, параграф 1, буква „b”), са предмет (тъй като говорим за „договор”) на член 25 от регламента (приложим спрямо договори за наследство), а що се отнася до другите завещания („съвместни завещания”/ „*gemeinschaftliches Testamente*”), се прилага член 24.

- В случай на взаимни завещания (а именно онези, съдържащи *wechselbezüglichen Verfügungen*), т.е. следователно при наличието на договор между завещатели (по смисъла на член 3, параграф 1, буква „b” от регламента), който поражда отношение на взаимозависимост между завещателните разпоредби, това води⁴ - що се отнася до действията - до ограничаване на възможността за отменянето им. Следователно с оглед на регламента се оказваме в присъствието на материалноправен пункт,

и от „*conjunctive will*”, което е преведено като „съединено завещание” - бел. прев.

⁴ Вероятно става дума за правописна грешка в оригинала - „*affect*” [„засяга”] вместо „*effect*”.

допустимостта (Zulassung) на сключването на такива завещания (уподобени на договор за наследяване) е предмет на хипотетичния закон за наследяването (hypothetisches Erbstatut) съгласно член 25, параграфи 2 и 3. Следователно взаимното завещание (mutual) се уподобява, с оглед на приложимото спрямо материалноправната му допустимост и действителност право, на договорите за наследяване. И това става независимо дали такъв „договор“ между завещателите е явен от един и същ документ (най-честото допускане) или от различни завещателни документи. А. Bonomi, в А. Bonomi, P. Wautelet, цит. съч., стр. 431: *„le Reglement considere manifestement la recevabilite des testaments mutuels comme une question de fond, et non pas de forme: des lors, cette question, comme celle de l'effet contraignant de ces actes, est regie par la ou les lois designees a l'article 25, paragraphes 2 et 3. Ainsi, sous reserve d'un choix de loi, la loi applicable a ces questions est la loi successorale « hypothetique »; si les lois applicables aux successions des testateurs sont differentes, il faut appliquer de maniere cumulative»* (s.n., DAP).

Съвместни завещания. III.

- в случай на съвместни завещания, а именно такива, сключени от „две или повече лица в един акт“, характеризиращи се с наличието на формален елемент - завещателният документ, който съдържа две едностранни завещания (член 3, параграф 1, буква „с“), тяхната допустимост се подчинява на **хипотетичното право относно**

наследяването, приложимо за всяко отделно лице, което е съставило разпореждането, правото, което следва да се прилага, както и относно материалноправната действителност съгласно член 24;

- това означава дистрибутивното прилагане на законите за обичайното местопребиваване на всеки от завещателите ИЛИ - в случай на *professio iuris* - националното право на всеки от тях поотделно - като желанията на завещателите не са взаимозависими, ИЛИ закона за наследяването по обичайното местопребиваване на един от завещателите и националното законодателство на другия завещател, ако само един завещател е избрал приложимо право съгласно член 22 от ЕРН.

- На последно място, квалифицирането на дадено завещание като взаимно или съвместно се основава на наличието или липсата на „договор“ между завещателите или на връзка на взаимозависимост между завещателните разпоредби. Но такава връзка не може да се предположи или заключи от простия факт, че въпросните завещателни разпоредби се съдържат в един и същ документ.

- Следователно забраната на съвместните завещания се ограничава до сключването на такива актове между лица, чието хипотетично право относно наследяването (било избраното или приложимото при липса на избор) ги обвързва със забранителния закон, независимо от това дали са местни или чуждестранни граждани.

Материалноправна действителност - приложимото право

- Член 24 от ЕРН: допустимостта и материалноправната действителност на разпорежданията с имущество при смърт (освен договорите за наследство) се регламентират от **хипотетичното право относно наследяването**, т.е. от правото, което съгласно членове 21 & 22 от ЕРН би било приложимо спрямо наследяването на завещателя, ако той/тя бе починал в деня, в който е съставено [завещанието].

- Завещателят може да знае *a priori* (към момента на съставяне на завещанието си) кое право се прилага спрямо неговата допустимост и спрямо материалноправната му действителност, като може да състави последната си воля в пълно съзнание.

- Съгласно член 24 правото, приложимо спрямо допустимостта и материалноправната действителност на разпорежданията *mortis causa*, включени в завещания и съвместни завещания, ще бъде правото на обичайното местопребиваване на завещателя към момента на извършване на разпореждането ИЛИ - ако завещателят е направил *professio iuris* - правото на държавата или на една от държавите, на която е гражданин към момента на приемането им.

- Няма значение къде е съставено завещанието.

- Материалноправната действителност на едно съвместно завещание се преценява във връзка с всеки от завещателите. Следователно ще трябва да се приложи правото на обичайното местопребиваване или националното законодателство в случай на *professio iuris* за всеки от тях независимо.

- Ако след съставянето на завещанието си завещателят реши да избере приложимо към наследяването му право съгласно член 22 от ЕРН, това право може да се използва единствено за отменяне на по-ранно завещание и за извършване на ново, което е предмет на избраното право.

- Ако новият избор на право не е направен с това намерение, на избраното право ще се подчиняват единствено избраните въпроси, посочени в член 23. Съобразно това цялото наследяване - без допустимостта на завещанието и материалноправната му действителност, като и двете продължават да се регламентират от правото на обичайното местопребиваване на завещателя към момента, в който е съставено завещанието, съгласно член 24.1 от ЕРН⁵.

- На същото право, на което се подчиняват завещателните разпореждания, се подчинява и тяхното изменение или отменяне (член 24.3 от ЕРН).

Практически казус I.

⁵ В изречението липсва казуемо - бел. прев.

- Шестнадесетгодишно германско дете с обичайно местопребиваване в Германия е в Румъния с туристическа цел и написва там собственоръчно завещание. При завръщането си в Германия умира в самолетна катастрофа. Впоследствие се повдига въпросът за действителността на завещанието. *Quid iuris?*

Практически казус I. Решение. 1.

- При този казус трябва да бъдат анализирани два въпроса от гледна точка на определянето на приложимото право: от една страна - въпросът за изпълнението на условието за дееспособност (материалноправно условие) и от друга - въпросът за формалната действителност на писменото завещание (формално условие).

- **Що се отнася до завещателната дееспособност**, съгласно румънското право практическят казус би бил отменен с оглед на факта, че към датата на съставяне завещателят не е имал пълна дееспособност (член 988, алинея 1 от НСС). За разлика от това, съгласно германското право от тази гледна точка завещанието би било действително, защото в тази правна система завещателната дееспособност се придобива на 16-годишна възраст. В действителност съгласно § 2229 алинея (1) от Германския граждански кодекс (BGB) непълнолетният може да състави завещание на възраст 16 години: *„(e)in Minderjähriger kann ein Will erst errichten, wenn er das 16. Lebensjahr vollendet hat“*, без да е нужно съгласието на законните му/й представители. За разлика от това малолетният/непълнолетният (по

принцип - лицата, които са недееспособни) не може да сключва договори за наследяване § 2275 (1) BGB: *„Einen Erbvertrag kann als Erblasser nur schlieÿen, wer unbeschränkt geschäftsfähig ist.“*

- **Що се отнася до формата на завещанието**, практическят казус ще отговаря на изискването на румънското право, тъй като изпълнява условията за действителност на собственоръчното завещание - написано е изцяло на ръка, датирано е и е подписано *тапи propria* [собственоръчно] от завещателя (член 1041 НСС), дори и да не изпълнява разпоредбите относно завещателната дееспособност. За разлика от това практическят казус не отговаря на изискването на германското право, което налага на непълнолетния завещател необходимостта от автентична форма с цел защита. § 2233, алинея (1) от BGB предвижда за тази цел, че ако завещателят е непълнолетен, той/тя може да сключи завещание пред нотариус било под формата на устно волеизявление пред нотариуса, подписано от двамата, или чрез представяне на документ със свободен текст. *„(i)st der Erblasser minderjährig, so kann er das Testament nur durch eine Erklärung gegenüber dem Notar oder durch Übergabe einer offenen Schrift errichten.“* Следователно завещанието в практическия казус, което не отговаря на тези задължителни формални изисквания, се счита за нищожно (*„nichtig“*) съгласно германското право (§ 125 от BGB - *Nichtigkeit wegen Formmangels*).

Практически казус I. Решение. 2.

- За да се определи решението с оглед на съгласието на закони, ще направим разграничение що се отнася до приложимото за завещанието право между дееспособността на завещателя (материалноправно условие) и формата на писмения завещателен документ (формално условие).

- **Що се отнася до дееспособността на завещателя**, съгласно член 24 от регламент (ЕС) № 650/2012, *„(р)азпорежданията с имущество в случай на смърт, различни от договорите за наследство, се уреждат по отношение на своята допустимост и материалноправна действителност от правото, което съгласно настоящия регламент би било приложимо към наследяването на лицето, направило разпореждането, ако това лице бе починало в деня, в който е направено разпореждането”* (s.n., DAP). Завещателната дееспособност (дееспособността за извършване на разпореждане за обща mortis causa) се счита за съществено условие (член 26, параграф 1, буква „а”).

- Следователно с оглед на факта, че завещателят от практическия ни казус е имал към датата на съставяне обичайно местопребиваване в Германия и само случайно се е намирал в Румъния (за туристически цели), завещателната му/й дееспособност се подчинява на германското законодателство, което му позволява да състави завещанието.

- **Що се отнася до формата на завещанието**, член 27 от регламента, приложим спрямо „формалните условия на разпорежданията mortis causa,

направени в писмена форма”, която е нужна, за да се запази завещанието (*favor testamenti*), ако то отговаря на формалните изисквания на поне един от законите, които завещателят може основателно да има предвид в момента на завещанието. Така регистрираното завещание се счита за действително: *„ако формата му е съобразена с правото: а) на държавата, в която е съставено разпореждането или е сключен договорът за наследяването; (b) на държавата, чийто гражданин е бил завещателят или поне едно от лицата, чието наследство е засегнато от договора за притежаваното наследство, към момента на съставяне на разпореждането или към момента на сключване на договора, или към момента на смъртта; (c) на държавата, в която завещателят или поне едно от лицата, чието наследство е засегнато от договора за наследство, имат местожителство към момента на съставяне на разпореждането или към момента на сключване на договора, или към момента на смъртта; (d) на държавата, в която завещателят или поне едно от лицата, чието наследство е засегнато от договора за наследство, обичайно пребивават към момента на съставяне на разпореждането или към момента на сключване на договора, или към момента на смъртта; или (e) когато става въпрос за недвижимо имущество - на държавата, в която се намира това имущество.”*

- За разлика от обичайното местопребиваване, което е единно понятие, местожителството представлява понятие, квалифицирано като съществен пункт от националното право на държавата, на чиято територия

е извършено позоваването. Член 27, параграф 1, точка последна: „*обстоятелството дали завещателят или лицето, чието наследство е засегнато от договора за наследство, имат местожителство в конкретна държава, се определя според правото на същата държава.*” За румънското право, вж. определението за „местожителство”, дадено в член 87 от НСС: „Местожителството на лицето с оглед на упражняването на неговите/нейните граждански права и свободи е мястото, което то обяви като свое основно жилище”.

Практически казус I. Решение. 3.

- Изправени сме пред *алтернативни стълкновителни норми*, които са достатъчни, за да отговаря завещанието от формална гледна точка на изискванията на който и да било от изброените от законодателя закони.
- В анализирания казус собственоръчното завещание ще изпълнява формалните изисквания на мястото на съставянето си (*locus regit actum* - член 27, параграф 1, буква „а”), а именно на румънското право, като следователно се счита за действително от формална гледна точка.
- В заключение, като подчиняваме качеството на правото относно обичайното местопребиваване в момента на съставяне на завещанието и формата на гамата алтернативни стълкновения, което прави почти невъзможно завещателното регистрирано формално валидирането, практическият казус ще се счита за действително приключен, като следва, че трябва да бъде признат и в Румъния,

и в Германия, въпреки че съгласно националното законодателство на всяка от тези държави той не може да се счита (по различни причини, свързани с дееспособността във формалното румънско право или германско право) за действителен.

- Съгласно член 27 от регламента, посветен на формалните условия относно разпорежданията *mortis causa*, за целите на този член „се счита, че всяка законодателна разпорежба, която ограничава разрешените форми на разпорежданията с имущество в случай на смърт чрез позоваване на възрастта, гражданството или други лични характеристики на завещателя или на лицата, чието наследство е засегнато от договора за наследство, се отнася до въпроси на формата. Същото правило се прилага по отношение на характеристиките, на които трябва да отговарят всички свидетели, за да е действително разпореждането с имущество в случай на смърт” (параграф 3 - s.p., DAP).
- Следователно ограничаването на формите за проверка поради възрастта на завещателя се квалифицира като свързано с формата и следователно като подлежащо на разпорежданията на член 27, параграф 1 от регламента. Затова не трябва да правим погрешно заключение, че ограничението на завещателната дееспособност поради възрастта на завещателя би представлявало формално условие. Завещателната дееспособност се счита за материалноправно условие и е предмет на член 24 от регламента (член 26, параграф 1, буква „а”). Казано другояче, както бе показано

последователно в скорошната специализирана литература, прилагането на разпоредбите на член 27 **относно формалните условия за възрастта на завещателя** има за цел валидиране на дадено завещание, съставено от непълнолетен, без съблюдаване на формалните изисквания, наложени от правото, приложимо спрямо условията на материалноправната валидност на завещанието. (Вж. т. 53 от преамбюла.)

Практически казус II.

- Петнадесетгодишен непълнолетен с румънско гражданство и с обичайно местопребиваване в Мадрид съставя собственоръчно завещание, с което учредява двама конкретни заветници. След това на 16-годишна възраст непълнолетният се връща с родителите си в Румъния и те установяват обичайното си местопребиваване в община Хунедоара. Тук той съставя друго собственоръчно завещание, с което изменя завещанието, съставено в Мадрид, като налага ограничение за първия заветник и отменя втория заветник. Той умира на 17-годишна възраст в Хунедоара. След това възниква въпросът относно действителността на собственоръчното завещание, сключено в Мадрид и в Хунедоара. Quid iuris?

Практически казус II. Решение. (1).

- **Що се отнася до завещателната дееспособност**, до първото завещание, непълнолетният в практическия казус е бил дееспособен съгласно испанското право относно наследяването, на което се подчиняват разпоредбите относно материалноправната действителност на

това (първо) завещание, предвид факта, че обичайното местопребиваване на завещателя е в Мадрид към момента на съставяне на завещанието (член 24 и член 26, параграф 1, буква „а“). Всъщност съгласно член 662 от Испанския граждански кодекс завещателна дееспособност притежават всички, за които не е изрично забранена от закона: *„Pueden testar todos aquellos a quienes la ley no lo prohíbe expresamente“*. Счита се, че нямат завещателна дееспособност съгласно член 663 от Испанския граждански кодекс - *„Están incapacitados para testar: 1. Los menores de catorce años de uno y otro sexo; 2. El que habitual o accidentalmente no se hallare en su cabal juicio.“* Следователно след навършване на 16-годишна възраст непълнолетният има завещателна дееспособност съгласно испанското право. Вярно е, че испанското право ограничава достъпа до собственоръчната форма само за пълнолетни лица (член 688, алинея 1 от Испанския граждански кодекс: *„El testamento olografo solo podrá otorgarse por personas mayores de edad“*), но както вече видяхме, с оглед на Регламент (ЕС) № 650/2012, това е въпрос на форма съобразно алтернативните стълкновителни норми, на които се подчиняват формалните условия на разпоредженията *mortis causa*, съставени в писмена форма (член 27, параграф 3).

- **Що се отнася до второто собственоръчно завещание**, съставено в община Хунедоара, предвид факта, че завещателят е променил обичайното си местопребиваване от Мадрид в Хунедоара, неговото (второ) завещание би трябвало да бъде унищожено

съгласно хипотетичното право на наследяване, а именно - съгласно румънското право (член 988, алинея 1 NCC). Обаче предвид факта, че завещателят вече е придобил дееспособност да завещава съгласно испанското право (правото на предишното му обичайно местопребиваване) и „се е възползвал“ от него, съставяйки завещание, **последващата промяна на приложимото към наследяването право не засяга тази дееспособност за изменение или отменяне на предишно завещание**, въпреки че съгласно новото право относно наследяването (румънското право) завещателят в практическия казус няма завещателна дееспособност. Член 26, параграф 2 от регламента изрично предвижда, че „когато дадено лице притежава способността да направи разпореджане с имущество в случай на смърт съгласно приложимото право по член 24 или 25, евентуална последваща промяна на приложимото право не засяга неговата способност да измени или оттегли това разпореджане“. Както бе посочено, изправени сме пред наличието на дерогация от принципната разпоредба на член 24, параграф 3, съгласно който на приложимото относно допустимостта и материалноправната действителност право се подчинява и изменението или отменянето му. A. Bonomi in A. Bonomi, P. Wautelet, *Le droit européen des successions. Commentaire du Reglement n° 650/2012 du 4 juillet 2012*, Bruylant, 2013, стр. 420.

Практически казус II. Решение. (2).

• Следователно и двете собственоръчни завещания са действителни с оглед на

условията относно завещателната дееспособност.

• **Що се отнася до формата**, въпреки че испанското право относно наследяването забранява собственоръчното завещание за непълнолетния (член 688, алинея 1 от Испанския граждански кодекс), при наличието на ограничение относно формата на завещанието въз основа на възрастта се прилагат разпоредбите на член 27, параграф 3 от регламента, който уподобява на формата всяко ограничение относно формите, разрешени за разпореджания *mortis causa* „с оглед на възрастта, гражданството или други лични състояния на завещателя“ (s.n., DAP). Следователно въпросните завещания ще се считат за действителни от гледна точка на формата поради факта, че формата на завещанието се признава от румънското право, а именно - правото на държавата, чийто гражданин е завещателят (член 27, параграф 1, буква „b“).

Договори за наследство

• Договор за наследство „означава договор, включително договор, произтичащ от съвместни завещания, който, със или без насрещна престация, създава [учредява], изменя или прекратява права по бъдещо наследствено имущество или наследствени имущества на едно или повече лица, които са страни по договора“ (член 3.1 (b) от ЕРН);

• Включва позитивни или аквизитивни договори, не зависи от това дали същите предвиждат възнаграждение;

- Включва и негативни или отменителни договори, без оглед на това дали те предвиждат възнаграждение;
 - Пример: френския *contrat de mariage*, италианския *patto difamiglia*, дарения при смърт, френския или румънския *donation-partage*, завещателни договори по прецедентното право и пр.
 - Не включва доверителна собственост, която попада извън обхвата на това определение (член 1.2 (j) от ЕРН);
 - Изключени са и „права и имущества [имуществени права, дялове от имущество и активи], възникнали или прехвърлени по различен от наследяване начин, например чрез дарение, съсобственост на няколко лица, която се прехвърля в полза на преживелия, пенсионни планове, застрахователни договори и договорености от подобно естество“;
 - договори за наследство - съставят се, за да се организира наследяването;
- трябва да прехвърлят активи въз основа на смъртта на дадено лице чрез наследяване.
- Договорите *inter-vivos*, които влизат в сила между живи лица, не са включени;
 - Договорът за наследство влиза в сила от датата на сключването му, въпреки че някои последици влизат в сила след момента на настъпване на смъртта на прехвърлителя;
 - учредява правоотношение между участващите страни от датата на

сключването му, с което се осуетява възможността за едностранно отменяване.

Класификация

1. **Договори за наследяване**, имащи позитивен или аквизитивен характер, по силата на които *de suius* другата страна по договора се конституира като наследник или заветник на първата страна.

2. **Договори за липса на наследяване** (договори за отменяне или отказ), съгласно които наследникът или заветникът се отказва от правата си върху наследството.

3. **Договори за наследяване от трето лице** (*pacta de hereditate tertii*) - наследниците си поделят дължимото им наследство без участието на починалия.

- Първият и вторият вид договори се включват от ЕРН в понятието за договори за наследство;

- Третият вид договори (*third party succession agreements*) не са регламентирани от ЕРН, като се считат за договори, подчиняващи се на *lex contractus* (J. RODRIGUEZ RODRIGO, в А.-Е. Calvo Caravaca, A. Davi, Н.-Р. Mansel, *The EU Succession Regulation: A Commentary*, Cambridge, 2016, стр. 387). **ДА БЪДЕ ОБСЪДЕНО!** - възможната компетентност на *lex fori* или националното *lex successionis*.

- Член 3.1 (b) от ЕРН посочва, че за да се счита даден договор за „договор за наследство“, на него трябва да се

подчиняват едно или повече участващи лица, които са страни по този договор.

Приложимо към договорите за наследство право I. Наследяване на едно лице.

- Член 25.1 от ЕРН: *„Договорите за наследство относно наследяването на едно лице се уреждат по отношение на допустимостта, материалноправната им действителност и обвързващите последици от тях за страните, включително условията за развалянето им, от правото, което съгласно настоящия регламент би било приложимо към наследяването на имуществото на това лице, ако то бе починало в деня на сключване на договора.“*

- Член 25.3 от ЕРН: *„Договор за наследство, който е допустим съгласно първа алинея, се урежда, по отношение на материалноправната му действителност и обвързващите последици от него за страните, включително условията за развалянето му, от правото измежду посочените в първа алинея [законодателства], с което е най-тясно свързан.“*

- ***Допустимостта, материалноправната действителност и обвързващата сила*** между страните се подчиняват на същото право, предвидено в членове 21-22 от ЕРН.

- Договорите за наследство имат обвързваща сила за страните от момента на приемането им. *Quid juris?* На починалия не може да се разреши да избира закона на бъдещата си националност към момента на смъртта,

като този момент е неизвестен към момента на сключването на договора.

- Единственият момент, който трябва да бъде взет предвид по отношение на договорите за наследство, е моментът на сключването му (съставянето) - точка (51) от преамбюла на ЕРН.

- Изборът трябва да отговаря на изискванията, установени в член 22 от ЕРН.

- Ако страните не са избрали приложимо право, договарят се подчинява на правото по обичайното местопребиваване на починалия към момента на съставяне на договора.

Приложимо към договорите за наследство право II. Наследяване на няколко лица.

- Член 25.2 от ЕРН: *„Договор за наследство относно наследяване на няколко лица е допустим, само ако е допустим съгласно всички законодателства, които по силата на настоящия регламент биха уреждали наследяването на всички засегнати лица, ако те бяха починали в деня на сключване на договора.“*

- Член 25.3 от ЕРН: *„Независимо от параграфи 1 и 2 страните могат да изберат като право, уреждащо договора за наследство по отношение на неговата допустимост, материалноправна действителност и обвързващи последици от него за страните, включително условията за развалянето му, правото, което лицето или едно от лицата, чието наследствено имущество се засяга, е могло да избере в*

съответствие с член 22 при условията, посочени в същата разпоредба.”

- **Допустимостта на договора** между страните, когато не е избрано право, се подчинява - посредством кумулативно прилагане - на законите по обичайното местопребиваване на всяко от лицата, за чието наследяване става дума в договора, към момента на съставяне на договора.

- Щом договорът се счита за допустим, **материалноправната му действителност и действието му inter partes**, включително условията за развалянето му, се подчиняват на правото на онази измежду държавите, в която лицето, за чието наследяване става въпрос, има своето обичайно местопребиваване, с което договорът е най-тясно свързан.

- Фактори, които следва да бъдат взети предвид при установяване на най-тясната свързаност:

- мястото, където е сключен договорът. Правната система, която позволява тези договори, изисква специални формалности за съставянето им - нотариална форма;

- местата на обичайни местопребивавания на лицата, които извършват разпоредането към момента на сключване на договора;

- националността на участващите страни;

- местонахождението на активите, които са предмет на договора и пр.

- *Professio iuris* съгласно член 22.

Библиография

- W. Rechberger, B. Zochling-Jud (Hrsg.), *Die EU-Erbrechtsverordnung in Osterreich*, Verlag Osterreich, 2015;
- P. Wautelet Tn A. Bonomi, P. Wautelet, *Droit europeen des successions : Commentaire du Regiement n°650/2012 du 4 juillet 2012* (avec la collaboration d'Illaria Pretelli et Azadi Oztiirk), 2e edition, Bruylant, 2016;
- A.-E. Calvo Caravaca, A. Davi, H.-P. Mansel, *The EU Succession Regulation: A Commentary*, Cambridge, 2016;
- J. P. Schmidt Tn Dutta/Weber (Hrsg.), *Internationales Erbrecht. EuErbVO, Erbrechtliche Staatsvertrage, EGBGB, IntErbRVG, IntErbStR, IntSchenkungsR*, C. H. Beck, MQnchen, 2016;
- P Carrion Garcia de Parada Tn J. Luis Iglesias Buigues, G. Palao Moreno (Dir.), *Sucesiones Internacionales. Comentarios al Reglamento (UE) 650/2012*, Editorial Tirant lo Blanch, Valencia, 2015;
- A. Davi, A. Zanobetti, *Il nuovo diritto internazionale private europeo delle succession!*, Editore G. Giappichelli, Torino, 2014;
- Gierl/Kohler/Kroil/Wilsch, *Internationales Erbrecht: EuErbVO - IntErbRVG*, Nomos-Manz, 2015;
- Deixler-Hubner/Schauer (Hrsg.), *EuErbVO: Kommentar zur EU-Erbrechtsverordnung*, MANZ'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2015;
- Schauer/Scheuba (Hrsg.), *Europäische Erbrechtsverordnung*, Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2015;
- R. Sul3, *Erbrecht in Europa*, Zerb Verlag, 3 Auflage, 2015;
- J. Muller-Lukoschek, *Die neue EU-Erbrechtsverordnung: Leitfaden mit Erläuterungen für die notarielle Praxis*, 2 Auflage, Deutscher Notarverlag GmbH & Co. KG, 2015.

Карл Даулинг, адвокат, член на Обществото на практикуващите в областта на доверителното и наследственото право [Society of Trust and Estate Practitioners]

Ирландското право относно наследяването и въпроси, свързани с Регламента на ЕС относно наследяването

Целта на настоящата статия е да (i) проучи защо Ирландия реши да не се присъединява към регламента; (ii) определи сценарии, които биха породили наследствена маса, която трябва да бъде администрирана в Ирландия; (iii) изложи приложимото в Ирландия право; и (iv) да предостави на практикуващи от други държави от ЕС възможност да се ориентират в системата на ирландското право относно наследяването.

Регламент № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 г. относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство, по-известен като „Регламента“ или Брюксел IV, влезе в сила на 17 август 2015 г. Основната му цел е да гарантира, че:

- Наследяването се третира последователно, от един съд, прилагайки едно-единствено право.

- Гражданите могат да избират между законодателства относно наследяването на държавата на гражданството им или на държавата, в която обичайно са местопребивавали за последно.

- се избягват паралелни производства и противоречащи си съдебни решения.

- решенията, взети в една държава от ЕС, биха се признавали и биха подлежали на принудително изпълнение в другите държави от ЕС.

Тази възнамерявана еднородност на трансграничното право относно наследяването до известна степен се подкошава от факта, че Ирландия, Обединеното кралство и Норвегия избраха да не участват в регламента и не са обвързани и не подлежат на прилагането му. Във връзка с Ирландия (и Обединеното кралство) точка 82 от преамбюла предвижда, че:

„В съответствие с членове 1 и 2 от Протокол (№ 21) относно позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към

Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз, тези държави членки не участват в приемането на настоящия регламент и не са обвързани от него, нито от неговото прилагане. Това обаче не засяга възможността Обединеното

*кралство и Ирландия да уведомят за намерението си да приемат настоящия регламент след приемането му в съответствие с член 4 от същия протокол.”**

Ирландското правителство е взело решение от 15 декември 2009 г. ((SI80/20/10/0844B), че Ирландия няма да се присъедини към регламента въз основа на това, че той се осланя твърде много на гражданскоправната система, а не на нейната собствена система на прецедентното право и че приемането му би било посегателство срещу материалноправното законодателство относно наследяването.

Изказвам голяма благодарност на заместник-министър председателя [Tanaiste] и министъра на правосъдието и равноправието г-ца Франсес Фицджералд Т.Д. и на г-н Брайън Хейс, депутат от Европейския парламент, за изложението на позицията на правителството относно регламента.

Информиран съм, че главната причина за решението, взето от ирландското правителство да не се присъедини към регламента, е във връзка със:

Обичайното местопребиваване

Член 4 от регламента предвижда, че:

„Съдилищата на държавата членка на обичайното местопребиваване на починалия към момента на смъртта му

са компетентни да се произнасят по въпроси, свързани с наследяването на имуществото на починалия като цяло.”

Ирландското правителство не е било съгласно с използването на обичайното местопребиваване като единственото основание за компетентност особено предвид факта, че в регламента няма определение за израз „обичайно местопребиваване”. На първо място, е имало опасения, че липсата на определение на „критерия на привързване” би могла да създаде непредвидени възможности завещателите да подкопаят националното законодателство (Закона за наследяването от 1965 г.), което, *inter alia*, защитава запазени дялове за съпрузите и децата посредством приемането на „обичайно местопребиваване” в дадена държава членка с по-ниски или без запазени дялове. На второ място, при липсата на каквото и да било определение е счтено, че има твърде голям риск за гражданите, които имат работа или местопребиваване в друга държава членка временно, което води до това, че наследственото им имущество непреднамерено става предмет на законите относно наследяването на такава държава.

Възстановяването на дарения приживе (връщане)

Член 23(2)(i) от регламента предвижда, че на него се подчиняват „всякакви

* Цитирано по официалния български текст на Регламент № 650/2012. Всички последващи цитати от регламента са съобразени с този

официален превод на български език, освен когато е изрично указано друго - бел. прев.

задължения за възстановяване или отчитане на дарения, очаквани дялове от наследство или завети, когато се определят дяловете на различните ползвачи се лица.⁶

Ирландското правителство е имало опасения и във връзка с връщането на дарения приживе, при което дадено дарение *inter vivos* от страна на ирландски гражданин с местопребиваване в Ирландия към момента на извършване на дарението може да бъде отменено много години по-късно. Това е сметено за опасност за ирландската система на имуществени права. Независимо от поръчването на статия, спонсорирано заедно с Обединеното кралство и последвалите интензивни дискусии, въпросът е нямало как да бъде решен удовлетворително за ирландското правителство.

Управление на наследствена маса

Позицията на Ирландия относно начина, по който се третира управлението на наследствената маса в регламента, е била, че текстът не отразява особеното естество на управлението на наследствената маса в юрисдикция с прецедентно право. Нейната система на управление предвижда, че имуществото на починалия се предоставя на неговия законен личен представител, който трябва да погаси всички дългове и/или задължения преди разпределянето му.

Член 23 (2)(f) от регламента, *inter alia*, предвижда, че правомощията на законните лични представители биха се подчинявали на приложимото относно наследяването право и това би имало последици върху начина, по който те биха могли да боравят с дадено наследство.

Ако правомощията на законния личен представител се включат в приложимото спрямо наследяването право, без да се включи каквото и да било изключение от общата норма, Ирландия би била принудена да признае непосредственото прехвърляне на правото на собственост върху имуществото. По същество така системата на правото относно наследяването в Ирландия би била заобиколена и тя би трябвало да промени законите си, за да отчете произтичащите изменения в прехвърлянето на правото на собственост във връзка с наследствата.

„В обобщение Ирландия е имала несъгласия с три аспекта на регламента - обичайното местопребиваване, управлението на наследствената маса и възстановяването на дарения приживе (връщане). Въпреки интензивните дискусии Ирландия не е успяла да отбележи достатъчен напредък в работната група по тези въпроси, който да удовлетворява нашите опасения относно тях, и вследствие на това решението на правителството да не се

⁶ Официалният български текст на цитираната точка гласи: „задълженията за възстановяване или отчитане на безвъзмездни прехвърляния,

когато се определят дяловете на различните бенефициери” - бел. прев.

присъединява към регламента остава в сила.”

Тъй като Ирландия не е страна по регламента, неговото въздействие върху ирландското законодателство е неопределено. Ясно е, че ирландските граждани с активи в участваща в регламента държава членка ще бъдат засегнати: например съгласно регламента даден ирландски гражданин, който има обичайно местопребиваване в Италия, може да гарантира, че ирландското законодателство се прилага за неговата френска банкова сметка, като извърши избор на право съгласно член 22.

Също така е ясно, че местопребиваващите и гражданите на други участващи държави членки с недвижими имоти в Ирландия няма да могат да се възползват от регламента. Следователно даден германски гражданин с местопребиваване в Германия, който има къща в Дъблин, може да поиска да се прилага германското право, но ирландските съдилища не са длъжни да уважат искането му.

Въпросите стават по-сложни, когато вземем предвид въпроса с преpraщането, което регламентът не приема между държави членки. Ако обичайното местопребиваване (а следователно и приложимото право) е в „трета държава”, преpraщането пак ще бъде разрешено, при условие че препратката е към „държава членка” или към друга „трета държава”, която би приложила собственото си национално законодателство.

И така - какво означава „държава членка”, какво - „трета държава” и къде е мястото на Ирландия сред тях? Наистина е жалко, че регламентът не включва определение на тези термини (за разлика например от регламента относно издръжката и Регламента Рим I, в които се конкретизира, че „държава членка” означава държавите членки, за които се прилага регламентът).

Трудно е да се аргументира, че Ирландия би могла да бъде определена като „държава членка”, предвид факта, че не участва в регламента относно наследяването. Ричард Фърмстън, който е председател на Комисията за ЕС на Обществото на практикуващите в областта на доверителното и наследственото право ([http://www.step.org/sites/default/files/Policy/Succession Regulation FAQs.pdf](http://www.step.org/sites/default/files/Policy/Succession%20Regulation%20FAQs.pdf)) излага следните съображения:

„Според всички, свързани със законодателния процес, с които разговарях - било в Европейската комисия, в Европейския парламент или в министерствата на правосъдието на отделните ДЧ, намерението е било всяка ДЧ, като например Дания, Ирландия или Обединеното кралство, които не са обвързани с регламента относно наследяването, да се третира като трета държава, а не като държава членка. Обаче също така е ясно, че в хода на финализирането на отделните езикът му е променен. Вероятно намерението е било да се премахнат излишни клаузи и да може регламентът да се прилага за Ирландия или Обединеното кралство без по-нататъшни изменения, ако те решат да

се присъединят към регламента в бъдеще.

Обаче всяко решение по въпроса ще подлежи на съдебен контрол от страна на Съда на Европейския съюз (CJEU) и може да зависи от политическия климат към съответния момент. Междувременно практикуващите трябва да са наясно, че съдилищата от повечето държави членки вероятно ще считат Дания, Ирландия и Обединеното кралство за трети държави за целите на регламента относно наследяването.

Следователно основната несигурност е свързана с въпроса за препращането. Тъй като член 34.1 се прилага единствено за държави членки, се подразбира, че той не се прилага за държави членки, които не са обвързани с регламента, и следователно, *inter alia*, няма препращане от Ирландия към друга държава членка и проблемът никак не е ясен. Изглежда, член 34.2 се прилага при всички обстоятелства, така че изборът на право съгласно член 22 най-вероятно би бил избор на национално законодателство без препращане.

Ако лице с местоживееене в Италия почине с обичайно местопребиваване в Ирландия, може да се твърди, че препращането съгласно Ирландското международно частно право (МЧП) обратно към Италия няма да се прилага съгласно член 34 и че Италия би трябвало да приложи националното законодателство на Ирландия, а не нейното МЧП.

Предвид факта, че регламентът е още в началните етапи на въвеждането си и че

има различни становища относно това как ще се тълкува той, най-добрият подход е да се включи клауза относно избор на право в завещанието на даден ирландски гражданин, ако същият желае наследствената му маса да бъде управлявана в съответствие с ирландското право. Следователно, ако консултирате ирландски гражданин и той ви поръча да му съставите завещание и желае наследството му да бъде управлявано в Ирландия, би трябвало да обмислите включването на следната клауза:

„С настоящото декларирам, че към датата на настоящото имам ирландско гражданство и че избирам моето наследяване като цяло да се подчинява на законодателството на Ирландия, с намерението законодателството на Ирландия да бъде приложимото право относно наследяване във връзка с цялото ми имущество, където и да се намира то за целите на ирландското законодателство и на Регламент на ЕС номер 650/2012 и в частност член 22 (избор на право) от този регламент.“

Практикуващите ще влязат в съприкосновение с ирландската система, ако (i) лице с чуждо гражданство, което има обичайно местопребиваване в друга държава членка, почине, оставяйки недвижимо имущество в Ирландия; или (ii) е ирландски гражданин с обичайно местопребиваване в друга държава членка и включи в завещанието си клауза за избор на право (Ирландия) съгласно член 22.

Най-практичният начин да се илюстрира функционирането на ирландската

система е посредством казус. Предвид факта, че регламентът е все още в начален стадий и предвид неяснотата относно това дали Ирландия е трета държава или не, предлагам да се придържам към възможно най-простия пример.

Пабло е испански поданик с обичайно местопребиваване в Германия през последните 15 години (и е най-тясно свързан с Германия), който притежава апартамент в Берлин и къща в Дъблин. Пабло съставя завещание в Германия, което включва клауза за избор на право съгласно член 22, с цел цялото му имущество, независимо от това къде се намира, да бъде управлявано съгласно германското право. Пабло назначава изпълнител на завещанието си, който е с местоживеене в Ирландия. Германският му партньор е единственият му бенефициер, но той умира, надживян от ирландската си съпруга и две законни ирландски деца.

Какво трябва да се направи?

Ясно е, че за апартамента на Пабло в Берлин ще се прилага германското законодателство.

Що се отнася до къщата в Дъблин, ситуацията е по-сложна. Въпреки че Пабло е съставил завещание, разпореждайки се германското законодателство да се прилага за цялото му наследствена маса, Ирландия, която не е обвързана с регламента, няма да признае това разпореждане и ще приложи ирландското право (*lex situs*), тъй като имуществото е недвижимо и се намира в нейната компетентност.

Германското завещание действително ли е съгласно ирландското право?

В член 102(1) от Закона за наследяването от 1965 г. са изброени множество начини, посредством които дадено чуждестранно завещание може да бъде формално действително.

Завещателното разпореждане е действително що се отнася до формата, ако формата му отговаря на националното законодателство:

- (a) на мястото, където завещателят го е направил, или*
- (b) на държавата, чийто гражданин е бил завещателят било към момента на извършване на разпореждането или към момента на смъртта му, или*
- (c) на място, в което е било местоживеенето на завещателя към момента на извършване на разпореждането или към момента на смъртта му, или*
- (d) на мястото, в което завещателят е имал обичайното си местопребиваване било към момента на извършване на разпореждането или към момента на смъртта му, или*
- (e) доколкото става дума за недвижимо имущество - на мястото, където се намира то..*

Следователно, ако завещанието на Пабло е действително съгласно германското законодателство (понеже е съставено в Германия), то ще бъде прието от ирландската Служба за удостоверяване на завещания, при условие че заедно с молбата за удостоверяване на завещание бъдат представени следните документи:

(i) подпечатано и заверено копие на разрешение за представителство (и завещанието) от съответния съд в Германия; или

(ii) ако не е издадено такова разрешение за представителство, клетвена декларация съгласно закона от немски адвокат, който практикува или е практикувал в тази юрисдикция.

Изисквания за клетвена декларация съгласно закона?

Клетвената декларация трябва да бъде заверена от независим адвокат, който практикува или е практикувал в съответната юрисдикция. Трябва да се посочи, че той/тя е квалифициран да завери клетвената декларация. Трябва да бъдат посочени следните въпроси:

1. Фактите по конкретния казус трябва да бъдат изложени и трябва да бъдат приложени всички относими документи.
2. Трябва да има препратка към и да се цитира законодателството на съответната юрисдикция, на което се подчинява правото за управление на наследството на починалия.
3. Трябва да се посочи дали е издадено разрешение в държавата по местоживееене.
4. Ако се изисква клетвена декларация относно действителността на чуждестранно завещание, се прави препратка към и се цитира законодателството на относимата юрисдикция, на която се подчиняват изискванията относно действителното изпълнение на завещанието.
5. Ако се изисква клетвена декларация, за да се докаже правото на издаване на

разрешение, в нея се посочва кое е лицето или кои са лицата, които имат право да управляват наследството на починалия съгласно правото на държавата по местоживееене.

6. Ако повече от едно лице има право да управлява наследството, се посочва дали те имат право да управляват независимо едно от друго, или трябва да управляват заедно.

Ирландия ще приеме ли удостоверение за наследство на ЕС?

Идеята на удостоверението за наследство на ЕС е, ако наследяването на дадено лице се решава от една държава членка, това решение да бъде признато и по него да бъдат извършени действия във всички други държави членки. За да се подпомогне това, ще е възможно да се получи удостоверение, в което се посочват лицата, които имат право съгласно това наследяване, които после могат да го представят в други държави членки и същото да бъде изпълнено. Това удостоверение функционира по сходен начин с ирландското разрешение за представителство, за да се установят правата и правомощията на наследниците.

Няма изискване Ирландия да издава такива удостоверения и тя няма пряко задължение да ги изпълнява. Обаче ако ирландският съд признае, че решението, с което се определят нормите относно наследяването за дадена наследствена маса трябва да бъде взето от дадена държава членка, то удостоверението трябва в повечето случаи да се счита за определящо.

Например при определянето на лицата, които имат право на разрешение за управление, ако даден починал е с местоживеене извън Ирландия, удостоверението за наследство вероятно ще бъде решаващо при определянето на лицата, имащи право на разрешение за представителство.

Разговарях със завеждащия регистъра за удостоверяване на завещания в Ирландия г-ца Анет О'Конъл и тя ми каза, че удостоверенията за наследство на ЕС може да бъдат приети при определени обстоятелства, обаче общото становище е, че когато се подава молба за ирландско разрешение за представителство, ако става дума за чуждестранно завещание и не бъде издадено разрешение, може да се изисква клетвена декларация съгласно закона.

Прилагайки тази логика към наследствената маса на Пабло, ако е издадено удостоверение за наследство в Германия, по-вероятно е ирландската Служба за удостоверяване на завещания да го приеме за доказателство, (i) че завещанието е действително; и (ii) относно лицето, което има право да подаде молба за и да получи разрешително за удостоверяване на завещание. От друга страна, ако в Германия не е издадено удостоверение за наследство, ирландската Служба за удостоверяване на завещания би изисквала клетвена декларация съгласно закона от страна на опитен немски адвокат, с която се потвърждава, (i) че завещанието е действително съгласно законите на Германия; и (ii) кой има право да управлява наследствената маса.

Завещание на чужд език

Тъй като завещанието на Пабло е на немски език, ще трябва да се получи заповед от длъжностното лице по удостоверяване на завещания, преди да се подаде молбата за разрешително за представителство.

Заповед 79 правило 5(10) от Правилника на върховните съдилища предвижда, че:

Ако завещанието е на чужд език, различен от ирландски или английски, длъжностното лице по удостоверяване на завещания може да го допусне като доказателство посредством негов превод на ирландски или английски език.

Ако се иска допускане на завещание на чужд език като доказателство в Службата за удостоверяване на завещания, ще трябва на Службата за удостоверяване на завещания да се представи клетвена декларация от преводача, който е квалифициран да превежда юридически документи, с която се потвърждава под клетва верността на превода.

Какво разрешение се изисква?

Трите най-често срещани вида разрешения за представителство са:

Потвърждение на завещание

Когато дадено лице почине, оставяйки действително завещание и упълномощавайки изпълнител на завещанието, на изпълнителя се издава потвърждение на завещанието. С активите на лицето се занимава

изпълнителят на завещанието съгласно условията на завещанието. За починалия се казва, че е умрял, оставяйки завещание.

Предоставяне на разрешение за управление с приложено завещание

Когато дадено лице почине, оставяйки действително завещание, и молба подаде лице, различно от изпълнителя на завещанието, на имащото по закон право лице се издава разрешение за управление с приложено завещание. Когато на молителя се издаде разрешение, той/тя се нарича законен личен представител.

Разрешение за управление без завещание

Когато дадено лице почине, без да остави действително завещание, за него се казва, че е умрял, без да остави завещание. На лицето, което е било най-близък родственик, или лицата, които са били най-близки родственици към датата на смъртта, се издава разрешение за управление. Най-близките родственици са определени в Закона за наследяването от 1965 г. (тук наричан „Закона от 1965 г.“).

По отношение на наследството на Пабло се изисква потвърждение на завещание. Важно е да се отбележи, че ако Пабло бе посочил изпълнител на завещанието с местопребиваване извън Ирландия, на неговия или нейния пълномощник трябва да се предоставят пълномощия (въз основа на подписано пълномощно),

докато той или тя се върне в юрисдикцията. Тъй като изпълнителят на завещанието на Пабло е с местопребиваване в Ирландия, това не се изисква.

Следните документи може да са необходими, когато се подава молба за потвърждение на завещание:

Оригинално завещание и кодицил (ако е приложимо) и официална заверка

Към клетвената декларация на изпълнителя трябва да се приложат завещанието, кодицилът или който и да било друг завещателен документ, като молителят и заверяващото лице трябва да посочат пред кого е положена клетвата.⁷

Ако завещанието или кодицилът вече са удостоверени в друга юрисдикция, се прилага копие от завещанието или кодицилът, подпечатано и заверено от съда, където е извършено удостоверяването. Представя се и подпечатано и заверено копие на издаденото в такава юрисдикция разрешение.

Ако завещанието е на език, различен от ирландски или английски, длъжностното лице по удостоверяване на завещания може да го допусне като доказателство посредством негов превод на ирландски или английски език.⁸

⁷ Заповед 79 правило 38 от Правилника на върховните съдилища.

⁸ Заповед 79 правило 10 от Правилника на върховните съдилища.

Ако завещанието съдържа препратка към какъвто и да било акт, документ, меморандум или друг документ от такова естество, че да може породи спор дали трябва или не трябва да съставлява неделима част от завещанието, такъв акт, документ, меморандум или друг документ се представя, за да се удостовери дали подлежи на потвърждаване; а ако не бъде представен, непредставянето му се взема предвид.⁹

Никой акт, документ, меморандум или друг документ няма да се допуска до потвърждаване като част от завещание, освен ако е съществувал към момента на подписване на завещанието и е посочен в него.¹⁰

Ако има каквито и да било следи от червен восък или печат-стикер или други отличителни белези върху завещателните документи, водещи до заключението, че към тях е приложен или прикрепен документ, меморандум или друг документ, такъв документ, меморандум или друг документ се представя и ако не бъде представен, непредставянето му се взема предвид.¹¹

Ако завещанието е написано с молив или ако в дадено завещание, ръкопис или друг документ, депозиран(о) в Службата за удостоверяване на завещания, има надпис с молив, се представя и факсимилно копие на

завещанието, ръкописа или друг документ или на страницата или листовите от тях, където се съдържа надписът с молив, като изписаните с молив части от текста в оригинала се изписват с червено мастило [в копието].¹²

Фотокопието на завещание, кодицил или заверка с печатни букви трябва да бъде заверено от адвокат като „вярно с оригинала“.

Акт за смърт

Всеки заявител за разрешение за удостоверяване на завещание или разрешение за управление представя акт за смърт или удостоверение за погребение на починалия или изтъква удовлетворителна причина за непредставянето му.¹³ Временният акт за смърт, издаден от съдебния лекар, се приема, ако още не е издаден окончателният акт за смърт.

Клетва на изпълнителя на завещанието (и копие)¹⁴

Заглавието включва вида клетва, името на починалия и всички негови варианти, последния адрес на починалия и всякакви предишни адреси, посочени в завещанието, професията на починалия и на молителя заедно с попълнено поле относно подаването [filing clause].

Необходимо е също така и да се приложи оригиналното завещание или

⁹ Заповед 79 правило 13 от Правилника на върховните съдилища.

¹⁰ Заповед 79 правило 14 от Правилника на върховните съдилища.

¹¹ Заповед 79 правило 15 от Правилника на върховните съдилища.

¹² Заповед 79 правило 13 от Правилника на върховните съдилища.

¹³ Заповед 79 правило 81 от Правилника на върховните съдилища.

¹⁴ Вж. Образец № 3, Приложение „Q“ към Правилника на върховните съдилища.

кодицил или подпечатано и заверено копие на завещанието или кодицила или официално копие по целесъобразност. Трябва да се впише стойността към датата на смъртта на ирландските брутни активи съобразно клетвената декларация за данъчната администрация.

Клетвата на изпълнителя на завещанието или на администратора се подписва и се оформя като клетвена декларация и се подава в Службата за удостоверяване на завещания.¹⁵ Ако смете за необходимо, Службата за удостоверяване на завещания може в допълнение към клетвата на изпълнителя на завещанието или администратора да изиска доказателства относно самоличността на починалия или на лицето, подало молбата за разрешение.¹⁶ Всяко завещание или копие на завещание, приложено към клетва на изпълнител на завещание или администратор с приложено завещание, се обозначава [като такова] от такъв изпълнител на завещанието или на администратора и от лицето, пред което е положена клетвата. Това обозначаване се прави на гърба на завещанието или на друго място, за да може то ясно да се разграничи от самото завещание и заверката му.¹⁷ Образец на клетва, който може да се подаде по електронен път, се предлага в уебсайта на съдебната служба.¹⁸

Клетвена декларация за данъчната администрация

Когато се попълва клетвената декларация за данъчната администрация, трябва да се отбележи, че не трябва да се включват копия от оправдателните документи, ако на някой въпрос е отговорено с „виж приложеното“. Представя се копие от „приложения“ документ. Указание 49 относно практиката на Върховния съд предвижда:

Указание 49 относно практиката на Върховния съд

Съгласно алинея (1) от член 42 от Закона за наследяването от 1965 г. с настоящото нареждам, както следва:

1. Препратката в точка (с) от посочената алинея към такива други документи, каквито председателят на Върховния съд може да разпорежи да бъдат депозирани и съхранявани в Службата за удостоверяване на завещания, обхваща такива документи, каквито се изискват за подаване на молба в Службата за удостоверяване на завещания или Окръжния регистър по удостоверяване на завещания за издаването на разрешение за представителство относно наследството на починало лице.

2. При издаването на разрешението за представителство тези документи се предоставят на разположение на обществеността за преглед с изключение на клетвената декларация

¹⁵ Заповед 79 правило 35 от Правилника на върховните съдилища.

¹⁶ Заповед 79 правило 36 от Правилника на върховните съдилища.

¹⁷ Заповед 79 правило 37 от Правилника на върховните съдилища.

¹⁸ www.courts.ie.

за данъчната администрация, за която се прилагат следните условия:

(а) Описът на наследството на покойното лице във вида, в който се съдържа в клетвената декларация за данъчната администрация, може да бъде прегледан от всяко лице, което:

(i) е бенефициер, посочен в завещанието на починалото лице, който е доказан в Службата за удостоверяване на завещания или Окръжния регистър по удостоверяване на завещания,

(ii) има право на дял от наследството на починалото лице,

(iii) кредитор на починалото лице, чийто дълг е бил допуснат от наследствената маса или е доказан от въпросния кредитор,

(iv) има право да заведе дело срещу масата на наследството съгласно член 117 от Закона за наследяването от 1965 г.

(b) Цялата информация, която се съдържа в клетвената декларация за данъчната администрация и която законосъобразно е заинтересовано министерство или правителствена агенция, може да бъде прегледана от служител на такова министерство или такава агенция,

при условие че лицето(ата), което иска/които иска(т) да прегледа(т) тази документация по (а) или (b), установи в удовлетворителен за длъжностното лице по удостоверяване на завещания, завеждащия окръжния регистър по удостоверяване на завещания или съдия от Върховния съд, имащ компетентност относно удостоверяване на завещания - в зависимост от конкретния случай, - че

е целесъобразно да разреши такъв преглед.

Ако смъртта е настъпила на или след 5 декември 2001 г.

Използвайте образец СА24. Преди да попълните образец СА24, прочетете указанията относно клетвената декларация за данъчната администрация (СА25). Подайте два напълно попълнени и подписани под клетва екземпляра от образец СА24 с молбата. Трябва да се впишат стойностите към датата на смъртта. Изтеглената версия на образец СА24 трябва да бъде попълнена на компютър. Хартиният екземпляр трябва да бъде попълнен със син химикал. Двата екземпляра трябва да са идентични.

Ако смъртта е настъпила преди 5 декември 2001 г.

Съответните образци се намират в интернет на адрес www.revenue.ie. Тези образци трябва да бъдат подадени първо до данъчната администрация и трябва да бъде получено удостоверение за Върховния съд.

Скица на земи¹⁹

Изисква се, ако смъртта е настъпила преди 5 декември 2001 г., ако има имот в наследството. В нея се вписват стойностите и владението към датата на смъртта.

Клетвена декларация на удостоверяващ свидетел (AA W) (ако се изисква)

¹⁹ Вж. образци СА6 или Pt 6 от СА24 в зависимост от версията в интернет на адрес www.courts.ie.

Тази клетвена декларация понякога се нарича „клетвена декларация за надлежно подписване“.

При определени обстоятелства е необходимо да се получи(ат) клетвена(и) декларация(и) от удостоверяващия(те) свидетел(и) и да се представи същата с молбата ви за разрешение за представителство.²⁰ По-долу са изложени основните обстоятелства, при които се изисква образец ААW. Понякога е необходимо да се получи ААW от двама свидетели.

Преди да подадете молбата си, е препоръчително да прегледате конкретното завещание и да се уверите дали се прилага някое от обстоятелствата по-долу (или дали има каквито и да било други фактори, които могат да породят необходимост от образец ААW). Ако това е така, снабдете се с образец ААW, преди да подадете молбата си в Службата за удостоверяване на завещания. Ако не го сторите, молбата ви ще бъде отхвърлена.

Длъжностното лице по удостоверяване на завещания не разрешава издаване на потвърждение на завещание или управление с приложено завещание на сляпо или неграмотно лице, освен ако получи доказателства в удовлетворителен за него вид под клетва, че завещанието е било прочетено на завещателя преди

подписването му или че завещателят е знаел съдържанието му към онзи момент.²¹

При всички положения, ако приподписващият се свидетел направи клетвена декларация към дадено завещание с цел доказване на подписването му, такъв приподписващ се свидетел свидетелства за начина, по който е подписано и удостоверено завещанието.²²

Клетвена декларация за състоянието на завещанието (ако се изисква)

Практикуващите трябва да полагат усилия, за да пазят подписаното завещание от следи от телбод, вдлъбнатини от кламери, продупчвания или лепило. При наличието на такива следи или дефекти може да се изисква клетвена декларация за състоянието на завещанието при подаване на молба за разрешение. Клетвената декларация трябва да бъде под клетва от страна на лицето, отговорно за следата/прокъсването и пр.

Клетвена декларация за завещателна дееспособност (ако се изисква)

Такава може да се изисква, ако починалият е бил подопечен на съда, ако е починал в психиатрично заведение или е страдал от психична болест. Тя трябва да бъде направена под клетва от лекаря, който се е грижил за завещателя към момента на подписване на завещанието. Ако починалият не е

²⁰ Има предходна клетвена декларация на удостоверяващ свидетел (ААW) в Правилника на върховните съдилища в приложение „Q“, образец № 2.

²¹ Заповед 79 правило 63 от Правилника на върховните съдилища.

²² Заповед 79 правило 40 от Правилника на върховните съдилища.

посещавал лекар към онзи момент или ако лекарят е покойник, клетвената декларация може да бъде направена под клетва от страна на адвоката, който е съставил завещанието. Ако адвокатът направи такава клетвена декларация, трябва да се посочи причината за липсата на такава от страна на лекаря.

В контекста на Службата за удостоверяване на завещания въпросите относно завещателната дееспособност не възникват преди кончината на завещателя. Когато бъде подадена молба до Службата за удостоверяване на завещания за потвърждение на завещание относно наследството на починалия, въпросното завещание се разглежда от Службата за удостоверяване на завещания като съставено от лице със завещателна дееспособност, освен ако са налице признаци, които биха могли да породят опасения относно завещателната дееспособност на завещателя. Такива признаци са, както следва:

1. Завещателят е починал в психиатрично заведение.
2. Завещателят е починал като подопечен на съда.
3. Актът за смъртта на завещателя указва следните причини за настъпването на смъртта или като главна причина за смъртта, или като съпътстващи заболявания: алцхаймер, деменция, нарушение на когнитивните функции.

Като общ принцип, ако има такива признаци, Службата за удостоверяване на завещания може да изиска клетвена декларация относно завещателната дееспособност.

Ако вече има клетвена декларация относно завещателната дееспособност под клетва от страна на практикуващ лекар към момента на подписване на завещанието, Службата за удостоверяване на завещания не повдига въпроси в тази връзка.

Ако такъв не се е закълел към момента на подписване на завещанието и понастоящем е видно, че един или повече от горепосочените признаци е налице, Службата за удостоверяване на завещания проверява завещанието, за да прецени дали е налице потенциален конфликт на интереси, ако завещанието е допуснато като доказателство.

Например ако завещателят остави цялото си наследство на съпругата си, или в случай че съпругата почине преди децата му, то не се повдига въпросът относно завещателната дееспособност на завещателя. Това са лицата, които може да се очаква да се облагодетелстват съгласно завещанието на завещателя и в този случай не е необходимо да се иска клетвена декларация относно завещателна дееспособност.

Обаче ако завещателят остави имуществото си на непознат или на един член на семейството си, изключвайки другите си най-близки родственици, в такъв случай е много вероятно да бъде поискана клетвена декларация относно завещателна дееспособност. Важно е да се отбележи, че всеки казус се разглежда по същество поотделно. Като общ принцип, ако има потенциал за конфликт, ще възникне изискването за

представяне на такава клетвена декларация.

Понякога между датата на подписване на завещанието и датата на смъртта е изминал значителен период от време. Този факт сам по себе си не отменя изискването за клетвена декларация относно завещателна дееспособност. Това, че е изминало време, само по себе си не позволява на Службата за удостоверяване на завещания да си направи извода, че завещателят е имал изискваната дееспособност, за да направи завещанието към въпросния момент. Всяка ситуация се разглежда в контекста на собствения си набор от обстоятелства.

Предпочитаното доказателство относно завещателната дееспособност на завещателя е от практикуващ лекар. Ако практикуващият лекар на завещателя към момента на подписване на завещанието е починал и практикуващият лекар, който е поел практиката на лекаря на починалия, няма достъп до медицинския архив на предшественика си, ще приемем клетвена декларация от страна на адвоката, който е получил указания и е съставил въпросното завещание.

Понякога Службата за удостоверяване на завещания ще приеме клетвена декларация относно завещателната дееспособност от страна на практикуващ лекар, който не е медицинският консултант на завещателя към момента на подписване на завещанието, а е станал такъв впоследствие. Това е приемливо, при положение че:

1. първоначалният лекар на завещателя е починал; и
2. по-скорошният му/й лекар е познавал завещателя в продължение на много години след това; и
3. през този период завещателят е бил в добро здравословно състояние и психичните проблеми са станали очевидни едва на по-късен и вероятно по-скорошен момент във времето.

Клетвените декларации относно завещателната дееспособност се предпочитат пред писма от страна на практикуващи лекари.

За всеки вид разрешение е важно да се отбележи, че се изисква личният номер за публично обслужване (PPS номер) за починалото лице или за бенефициер с местопребиваване в чужбина. При липса на PPS номер клетвената декларация ще бъде върната на изпълнителя на завещанието/адвоката, което ще причини забавяне при обработването на молбата за разрешение за представителство. Ще трябва да бъде осъществена връзка с Министерството на социалната защита (Служба „Самоличност на клиенти“), което отговаря за издаването на PPS номера, преди подаването на каквато и да било молба за разрешение за управление.

Законен дял по право на съпрузите и молби по член 117 от Закона за наследяването от 1965 г.

Пабло е оставил законна съпруга и две деца и не е направил каквото и да било разпореждане за тях в своето германско завещание.

Съпругата на Пабло има автоматично право на една трета от нетното му ирландско имущество (къщата му в Дъблин) съгласно член 111 от Закона за наследяването от 1965 г.

Освен това децата на Пабло може да предявят претенции съгласно член 117 от Закона за наследяването от 1965 г., като поискат такова разпореждане. Обаче е важно да се има предвид, че това право не е автоматично и че съдът трябва да заключи, че е имало липса на разпореждане от страна на завещателя относно децата му и че действително се изисква такова разпореждане. Също така едната трета на съпругата по закон не може да бъде накърнена от каквото и да било разпореждане, извършено съгласно член 117.

От практическа гледна точка предвид факта, че къщата на Пабло ще бъде предмет на ирландското право относно наследяването, завещаването на, *inter alia*, къщата му в Дъблин на германския му партньор може да бъде значително накърнено от член 111 и 117 от Закона за наследяването от 1965 г.

Предвид времевите ограничения на днешното заседание бе възможно да ви представя единствено преглед на

ирландското право относно наследяването и всъщност вероятно това ви е необходимо в този момент предвид факта, че регламентът все още е в начален стадий. Предоставил съм ви и една глава от *Наръчника на практикуващите в областта на доверителното и наследственото право в Ирландия*, в който се разглеждат различните видове разрешения за представителство. Ако имате конкретни въпроси, моля, не се притеснявайте да се свържете с мен.

Заклучение

Регламентът е най-амбициозното законодателство на ЕС до момента. Той обхваща не само въпроси относно компетентността, признаването, принудителното изпълнение и приложимото право във връзка с всеки аспект на правото относно наследяването, но и формалната и материалноправната действителност на завещателните разпореждания и въвежда ново удостоверение за наследство. Вероятно свръхамбициозният обхват на регламента е онова, което поражда толкова сложност и несигурност. Ако той бе по-малко амбициозен, е по-вероятно Ирландия да се беше присъединила към него.